

18 Σκύφοι

[1]

με κρεμάμενα ημικύκλια (ΣΚΗ)

Από τα νεκροταφεία τύμβων του Μακεδονικού Ολύμπου (ΜΟ)

Ε. Πουλάκη Παντερμαλή

Ι. Γενικά

Στην περιοχή του Μακεδονικού Ολύμπου υπάρχουν μέχρι σήμερα τρία παραδείγματα τροχήλατων γραπτών σκύφων που είναι παλιότεροι της Πρώιμης Εποχής του Σιδήρου, από επίπεδο νεκροταφείων μυκηναϊκών χρόνων στην περιοχή των Λειβήθρων. Υπάρχουν επίσης πολλά νεώτερα, υστερογεωμετρικά παραδείγματα από τον οικισμό στην παραλία του αρχαίου Ηρακλείου (στους βόρειους πρόποδες του λόφου του κάστρου στον Πλαταμώνα) αποσπασματικά σωζόμενα.

Οι τροχήλατοι σκύφοι (σύνολο 50) και οι χειροποίητες οπισθόμητες πρόχοι (σύνολο 52) αποτελούν τα πιο διαδεδομένα σχήματα της Πρώιμης Εποχής του Σιδήρου στην περιοχή του ΜΟ. Οι 18 σκύφοι με χαμηλή, ως επί το πλείστον δακτυλιόσχημη, βάση και κρεμάμενα ημικύκλια (αποκαλούμενοι εδώ ΣΚΗ) προέρχονται από τα πρωτο/υποπρωτο-γεωμετρικά νεκροταφεία τύμβων στους πρόποδες

[2]

του Μακεδονικού Ολύμπου (αποκαλούμενος εδώ ΜΟ) στον Δήμο Δίου. Ανασκάφηκαν (1985) 79 τάφοι σε 18 τύμβους και 2 σε κυκλικούς περιβόλους χωρίς εμφανή σήμερα τύμβο. Περιείχαν 102 νεκρούς, από τους οποίους 20 παιδιά και 32 τουλάχιστον γυναίκες. Στην περιοχή τέμνονται οι πρώιμοι βορειοελλαδικοί κύκλοι με τον θεσσαλοευβοϊκό, προς τον οποίο οι ανασκαφές απέδειξαν ότι είχε αρχαιολογικό προσανατολισμό σε όλη τη διάρκεια της προϊστορίας, προφανώς διά των πολλών διαβάσεων του Ολύμπου και της θάλασσας. Είναι γνωστό ωστόσο ότι η περιοχή

[3]

εντάσσεται γεωπολιτικά στον αρχικό πυρήνα του βασιλείου της Κάτω Μακεδονίας.

Από τις παραπάνω σωστικές ανασκαφές προέρχονται 108 χειροποίητα και 130 τροχήλατα αγγεία

[4]

από τα οποία 50 είναι σκύφοι, δεύτερο πιο διαδεδομένο σχήμα της ανασκαφής, ως εξής: 28 μεγάλοι, υψίποδες σκύφοι («κρατηρίσκοι») με κρεμάμενα ημικύκλια ή κύκλους, 18 ΣΚΗ (9 στα πόδια, 4 στο κρανίο, 3 σε ανακομίδα, 1 στα χέρια, 1 εξωτερικά του τάφου), ένας μελαμβαφής με δισκόμορφη βάση, ένας μονόχρωμος με δισκόμορφη ασταθή βάση, ένας ρηχός με αδιαμόρφωτη βάση και κυματιστή γραμμή μεταξύ των λαβών, ένας υπερμεγέθης με ομόκεντρους κύκλους και δακτυλιόσχημη βάση.

Η Πρώιμη Εποχή Σιδήρου υπήρξε εποχή πειραματισμών για τον σκύφο, τροχήλατο σχήμα της

[5]

Εποχής του Χαλκού. Αυτοί που έφεραν διακόσμηση με διαβήτη (ομόκεντροι κύκλοι/πρώιμη αττική δημιουργία ή κρεμάμενα ημικύκλια/νεώτερη ευβοϊκή) υπήρξαν οι δημοφιλέστεροι και διατηρήθηκαν ως το τέλος της. Ο τύπος με τα ημικύκλια είναι ιδιαίτερα συνδεδεμένος με το

[6]

[7]

Λευκαντί όπου πρωτοεμφανίστηκε με κωνικό πόδι στη Μέση Πρωτογεωμετρική και υπήρξε ιδιαίτερα δημοφιλής στον κύκλο επιρροής της Εύβοιας.

Σύμφωνα με τους μελετητές των ευρημάτων από το Λευκαντί, το σχήμα του σώματος δεν αποτελεί [\[8\]](#)

ασφαλές κριτήριο χρονολόγησης, με την παρατήρηση ότι από τους πρωιμότερους προς τους μεταγενέστερους διακρίνεται μία προϊούσα τάση για χαμηλότερο ύψος του χείλους. Μία άλλη πρόταση χρονολόγησης (Kearsley) στηρίζεται στη μορφολογία χείλους αλλά και στην αναλογία του ύψους/διαμέτρου χείλους και βάσης. Με 246 τότε παραδείγματα, προτάθηκαν έξι ομάδες με [\[9\]](#)

χρονολογικό φορτίο (1 έως 6, παλιότερη η 1) που εξελίσσονται από βαθύτερους (ύψ. 10-12 εκ.) σε ευρύτερους και χαμηλότερους σκύφους (7,5 εκ.) Την εξέλιξη, σύμφωνα με αυτή την πρόταση, συνοδεύει η αύξηση της αναλογίας διαμέτρων χείλους/βάσης προς το ύψος, η μείωση ύψους του χείλους (που ξεκινά από περίπου 2 εκ. και καταλήγει χαμηλότερο του 1 εκ.), και η μετατροπή του ενιαίου περιγράμματος σώματος/χείλους σε τονισμένη άρθρωση, μία εξέλιξη που ξεκινά αμέσως [\[10\]](#)

μετά την ομάδα 1.

Πρωτοεμφανίστηκαν στην περιοχή του ΜΟ προϊούσης ήδη της Υστερης Πρωτογεωμετρικής και διατηρήθηκαν ως το τέλος της σειράς στην Υπο-Πρωτογεωμετρική (8^ο αι.) Είναι πιθανή η τοπική τους καταγωγή, αν και δεν μελετήθηκε η προέλευση του πηλού. Έχουν ομοιότητες, αλλά και διαφορές, συχνά με ασυμμετρίες μέσα στο ίδιο το αγγείο, όπως πχ. στους τύπους 2 και 3 της Kearsley που ξεκινούν πριν από την λήξη του 1 και όπου παρατηρούνται ημικύκλια τεμνόμενα στη [\[11\]](#)

μία πλευρά και με απόσταση στην άλλη.)

Ένας δεν στάθηκε δυνατόν να συγκολληθεί και δύο είναι εξαιρετικά αποσπασματικοί. 15 σώζονται ολόκληροι, σχεδόν ολόκληροι, ή είναι αποσπασματικοί αλλά διατηρούν αρκετά στοιχεία διατομής και τύπου διακόσμησης.

ΤΥΜΒΟΣ-ΤΑΦΟΣ / ΣΚΥΦΟΣ	ΝΕΚΡΟΣ	ΘΕΣΗ Εύρεσης στον τάφο
1. ΓαΤυ 1 ^Γ / ΜΔ 2243	N1	ΚΡΑΝΙΟ
2. ΓαΤυ 2 ^Α / ΜΔ 2173	N1	ΚΡΑΝΙΟ
3. ΓαΤυ 2 ^Δ / ΜΔ 2253	N1	ΧΕΡΙΑ
4. ΓαΤυ 4 ^Γ / ΜΔ 2184	N1	ΠΟΔΙΑ
5. ΓαΤυ 6 ^{ΣΤ} / ΜΔ 2248	N1	ΠΟΔΙΑ
6. ΓαΤυ 11 ^Β / ΜΔ 2401	N1	ΠΟΔΙΑ
7. ΓαΤυ 11 ^Β / ΜΔ 2408	N3	ανακομιδή
8. ΓαΤυ 12 ^{ΣΤ} / ΜΔ 2390	N1	ΓΟΝΑΤΑ
9. ΓαΤυ 13 ^Α / ΜΔ 2435	N1	ΚΡΑΝΙΟ.
10. ΓαΤυ 14 ^Α / ΜΔ 2322	N1	ΠΟΔΙΑ.
11. ΓαΤυ 15 ^Β / ΜΔ 2294	N2	εξωτερικά του τάφου
12. ΓαΤυ 15 ^Θ / ΜΔ 2301	N1	ΠΟΔΙΑ
13. ΓαΤυ 15 ^{ΙΒ} / ΜΔ 2517	N2	ανακομιδή
14. ΓαΤυ 15 ^{ΙΒ} / ΜΔ 2514	N2	ανακομιδή
15. ΓαΤυ 15 ^{ΙΓ} / ΜΔ 2270	N1	ΚΡΑΝΙΟ.
16. ΓαΤυ 16 ^Α / ΜΔ 2483	N1	ΠΟΔΙΑ.
17. ΚλαΤυ 1 ^Ε / ΜΔ 4726	N1	ΠΟΔΙΑ
18. ΑρΤυ2 ^Α / ΜΔ 2244	N1	ΠΟΔΙΑ

Αρκετοί είναι πιεσμένοι έντονα στον άξονα των λαβών ενισχύοντας την αίσθηση ποτηριού (αγγείου πόσης: ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15 ιβ, 2173/ΓαΤυ 2α, 2408/ΓαΤυ 11β, 2248/ΓαΤυ 6στ, 2301/ΓαΤυ 15θ,

2253/ΓαΤυ 2δ, 2270/ΓαΤυ 15ιγ). Εχουν ύψος από 0,12μ. ως 0,089μ. και σώμα βαθύ, εκτός από δύο ρηχότερα, ύστερα παραδείγματα (ΜΔ 2401/ΓαΤυ 11β, 2270/ΓαΤυ 15ιγ). Ο ψηλότερος (ΜΔ 2243/

[12]

ΓαΤυ1γ) είναι ισούψης με τον ψηλότερο της ομάδας 1^α της Kearsley.

Α. Τα ψηλότερα αγγεία (0,12-0,109μ.)

1.	ΜΔ 2243/ΓαΤυ1γ	0,12μ.
2.	ΜΔ 2483/ΓαΤυ 16 ^α	0,114μ.
3.	ΜΔ 2322/ΓαΤυ 14 ^α	0,113μ.
4.	ΜΔ 2390/ΓαΤυ 12στ	0,109μ.

Β. Αρκετά ψηλά και μετρίου ύψους (0,107-0,101μ.)

5.	ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15 ιβ	0,107μ.
6.	ΜΔ 2244/ΑρΤυ 2 ^α	0,107μ.
7.	ΜΔ 2248/ΓαΤυ 6στ	0,106μ.
8.	ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ	0,105μ.
9.	ΜΔ 2173/ΓαΤυ 2α	0,105μ.
10.	ΜΔ 4726/ΚλαΤυ 1 ^ε	0,105μ.
11.	ΜΔ 2301/ΓαΤυ 15θ	0,105μ.
12.	ΜΔ 2408/ ΓαΤυ 11β	0,103μ.
13.	ΜΔ 2184/ΓαΤυ 4γ	0,101μ.

Γ. Χαμηλά (0,100-0,89μ.)

14.	ΜΔ 2270/ΓαΤυ 15ιγ	0,100μ.
15.	ΜΔ 2253/ΓαΤυ 2δ	0,09μ.
16.	ΜΔ 2401/ΓαΤυ 11β	0,089μ.

Αποσπασματικά

17.	ΜΔ 2435/ΓαΤυ 13 ^α (σωζ.)	0,09μ.
18.	ΜΔ 2294/ΓαΤυ 15β (σωζ.)	0,085μ.

Εχουν διάμετρο χείλους από 0,166μ. ως 0,14μ., βάσης από 0,074μ. ως 0,052μ. και οριζόντιες, λοξές προς τα πάνω, κυλινδρικές λαβές, που προσφύονται ψηλά, στη μέγιστη διάμετρο του σώματος και λίγο ψηλότερα, συχνά αμέσως κάτω από το χείλος, χωρίς να το υπερβαίνουν. Στους 14 το χείλος είναι υψηλό, στους 2 μέσο και σε 1 χαμηλό (ΜΔ 2270/ΓαΤυ 15ιγ). Παρατηρείται δηλαδή αυξημένη αναλογία υψηλών χειλέων, ο ΜΔ 2243/ΓαΤυ1γ μάλιστα έχει ακόμη ψηλότερο χείλος από τον ισούψη

[13]

σκύφο των Δελφών (0,024>0,020 μ.). Είναι εισέχον (ΜΔ 2243/ΓαΤυ1γ, 2322/ΓαΤυ 14α, 2184/ΓαΤυ 4γ, 2270/ΓαΤυ 15ιγ), ίσο (ΜΔ 2244/ΑρΤυ 2^α), ή εξέχον (ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15 ιβ, 2514/ΓαΤυ 15 ιβ, 2173/ΓαΤυ 2α, 2253/ΓαΤυ 2δ, 2408/ΓαΤυ 11β, 2401/ΓαΤυ 11β, 2390/ΓαΤυ 12στ, 4726/ΚλαΤυ 1ε, 2248/ΓαΤυ 6στ, 2301/ΓαΤυ 15θ) από τη διάμετρο σώματος. Οι περισσότεροι δημιουργούν περισσότερο ή λιγότερο αβαθή αυλάκωση στην άρθρωση χείλος/σώμα εξωτερικά και ομαλό περίγραμμα S εσωτερικά. Σχεδόν ενιαίο περίγραμμα έχει μόνο ο χαμηλός και ευρύς ΜΔ 2401/ΓαΤυ 11β (ΥποΠΓ).

Χείλος υψηλό

1.	ΜΔ 2243/ΓαΤυ1γ	0,024μ.
2.	ΜΔ 2322/ΓαΤυ 14α	0,020μ.
3.	ΜΔ 2483/ΓαΤυ 16α	0,020μ.
4.	ΜΔ 2184/ΓαΤυ 4γ	0,021-0,017μ.
5.	ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15 ιβ	0,019μ.
6.	ΜΔ 2253/ΓαΤυ 2δ	0,017μ.
7.	ΜΔ 2390/ΓαΤυ 12στ	0,017μ.
8.	ΜΔ 2244/ΑρΤυ 2 ^α	0,017μ-0,015μ.
9.	ΜΔ 2173/ΓαΤυ 2α	0,016μ.
10.	ΜΔ 4726/ΚλαΤυ 1ε	0,016μ
11.	ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ	0,016μ.
12.	ΜΔ 2408/ ΓαΤυ 11β	0,016μ.
13.	ΜΔ 2248/ΓαΤυ 6στ	0,015μ.

Μέσο

14. ΜΔ 2301/ΓαΤυ 15θ 0,014μ.
15. ΜΔ 2401/ΓαΤυ 11β 0,013μ.

Χαμηλό

16. ΜΔ 2270/ΓαΤυ 15ιγ 0,009μ.

Υψηλό, ταινιωτό εξωστρεφές με ρηχή οξεία αυλάκωση εξωτερικά

1. ΜΔ 2248/ΓαΤυ 6στ
2. ΜΔ 4726/ΚλαΤυ 1ε
3. ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15 ιβ

Υψηλό ταινιωτό εξωστρεφές με ρηχή ήπια αυλάκωση εξωτερικά

4. ΜΔ 2243/ΓαΤυ1γ
5. ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ
6. ΜΔ 2244/ΑρΤυ 2α
7. ΜΔ 2253/ΓαΤυ 2δ
8. ΜΔ 2184/ΓαΤυ 4γ
9. ΜΔ 2408/ΓαΤυ 11β
10. ΜΔ 2173/ΓαΤυ 2α
11. ΜΔ 2390/ΓαΤυ 12στ
12. ΜΔ 2322/ΓαΤυ 14α

Μέσου ύψους, ταινιωτό εξωστρεφές με πολύ ρηχή ήπια αυλάκωση εξωτερικά

13. ΜΔ 2301/ΓαΤυ 15θ

14. ΜΔ 2401/ΓαΤυ 11β

Χαμηλό, εισέχον του ώμου, σχεδόν κάθετο,

με έντονο περίγραμμα S εσωτερικά στη μετάβαση από το σώμα.

15. ΜΔ 2270/ΓαΤυ 15ι

Όσον αφορά τη σχέση ύψους/διαμέτρου χείλους, που θεωρήθηκε χρονολογικό κριτήριο από τη Kearsley, οι ΜΔ 2244/ΑρΤυ 2α, 2243/ΓαΤυ1γ έχουν τον περισσότερο τονισμένο κάθετο άξονα, ενώ οι ύστεροι ΜΔ 2401/ΓαΤυ 11β και 2270/ΓαΤυ 15ιγ τον λιγότερο. Οι δύο σύγχρονοι σκύφοι ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ και 2517/ΓαΤυ 15 ιβ εντάσσονται στην ομάδα μέσων αναλογιών, με όμοια αναλογία. Παρόμοια, με μικρές σχετικά διαφοροποιήσεις, είναι και η σχέση ύψους/διαμέτρου σώματος και ανοίγματος λαβών.

Αναλογίες Kearsley

[14]

δ.χείλους-ύψους-βάση

1. ΜΔ 2244/ΑρΤυ 2α	130/100/52
2. ΜΔ 2243/ΓαΤυ1γ	131/100/54
3. <u>ΜΔ 2408/ΓαΤυ 11β</u>	<u>138/100/55</u> (παλιότερος του αρ. 15)
4. ΜΔ 2322/ΓαΤυ 14α	139/100/57
5. <u>ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ</u>	<u>140/100/61</u> (σύγχρονος με το αρ. 7)
6. ΜΔ 2184/ΓαΤυ 4γ	140/100/65
7. <u>ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15 ιβ</u>	<u>141/100/60</u> (σύγχρονος με το αρ. 5)
8. ΜΔ 4726/ΚλαΤυ 1ε	144/100/62
9. ΜΔ 2301/ΓαΤυ 15θ	145/100/53
10. ΜΔ 2253/ΓαΤυ 2δ	146/100/57
11. ΜΔ 2248/ΓαΤυ 6στ	148/100/60
12. ΜΔ 2390/ΓαΤυ 12στ	149/100/64
13. ΜΔ 2173/ΓαΤυ 2α	152/100/62
14. ΜΔ 2270/ΓαΤυ 15ιγ	159/100/64
15. <u>ΜΔ 2401/ΓαΤυ 11β</u>	<u>170/100/59</u> (νεώτερος του αρ. 3)

[15]

Οι βάσεις είναι δακτυλιόσχημες όπως το τυπικό του σχήματος, μία είναι αδιαμόρφωτη (ΜΔ 2253/

ΓαΤυ 2δ) και μία δισκόμορφη (ΜΔ 2390/ΓαΤυ 12στ). Οσον αφορά τη σχέση ύψους/διαμέτρου βάσης, σχέση που επίσης θεωρήθηκε χρονολογικό κριτήριο από τη Kearsley, οι δύο σύγχρονοι σκύφοι (ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15 ιβ - 2514/ΓαΤυ 15 ιβ) έχουν όμοιες, μέσης τάξεως, αναλογίες. Η βάση του ΜΔ 2408/ΓαΤυ 11β εντάσσεται στις στενότερες βάσεις, ενώ του νεώτερου ΜΔ 2401/ΓαΤυ 11β είναι ελαφρά φαρδύτερη.

Α. Βάση Δακτυλιόσχημη

1. με υψηλό δακτύλιο, κοίλο εσωτερικά: ΜΔ 2270/ΓαΤυ 15ιγ
2. με βάθυνση στον πυθμένα εσωτερικά: ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ
3. με εσωτερική αυλάκωση στον δακτύλιο: ΜΔ 2184/ΓαΤυ 4γ, ΜΔ 2294/ΓαΤυ 15β
4. με εξωτερική αυλάκωση στον δακτύλιο: ΜΔ 2173/ΓαΤυ 2α, ΜΔ 2248/ΓαΤυ 6στ, ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15 ιβ, ΜΔ 2244/ΑρΤυ 2α
5. με κωνικό έξαρμα εσωτερικά: ΜΔ 2322/ΓαΤυ 14α, ΜΔ 2248/ΓαΤυ 6στ, ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15 ιβ, ΜΔ 2401
6. απλή: ΜΔ 2243/ΓαΤυ1γ, ΜΔ 2408/ΓαΤυ 11β, ΜΔ 2301/ΓαΤυ 15θ, ΜΔ 2483/ΓαΤυ 16α
7. ΜΔ 4726/ΚλαΤυ 1ε

Β. Αδιαμόρφωτη, επίπεδη κάτω επιφάνεια σώματος: ΜΔ 2253/ΓαΤυ 2δ

Γ. Δισκόμορφη, ελαφρά κοίλη: ΜΔ 2390/ΓαΤυ 12στ.

Ακολουθούν το πάγιο τυπικό της διακόσμησης: Ολόβαφο εσωτερικό, συνήθως με μία εξηρημένη ταινία ψηλά στο χείλος, αρκετοί με εξηρημένο δίσκο στον πυθμένα. Εξωτερικά είναι ολόβαφο το χείλος και η ορατή πλευρά των λαβών, με μία ή δύο ταινίες που προεκτείνονται κάθετα ή λοξά προς τα κάτω. Ολόβαφο είναι και το κατώτερο τμήμα του σώματος και ο δακτύλιος της βάσης. Γραπτές ταινίες κάτω από τα ημικύκλια και πάνω από το ολόβαφο τμήμα του σώματος (ίσως στοιχείο πρωϊμότητας) υπάρχουν μόνο σε λίγα παραδείγματα (ΜΔ 2243/ΓαΤυ1γ, 2514/ΓαΤυ 15 ιβ, 2408/ΓαΤυ 11β, 2173/ΓαΤυ 2α). Στη κύρια διακόσμηση της ζώνης των λαβών, βρίσκονται οι μετόπες με εξηρημένο βάθος που κοσμούνται από ζεύγος ομόκεντρων κρεμάμενων ημικυκλίων, σχεδιασμένων με διαβήτη: 6πλά έως και 14πλά ημικύκλια, με συνηθέστερα τα 9πλά, άλλοτε σε μικρή απόσταση μεταξύ τους και άλλοτε εφαπτόμενα ή τεμνόμενα. Συνήθως καλύπτουν τη μεγαλύτερη επιφάνεια της μετόπης και τα άκρα τους προεκτείνονται στο χείλος. Σε δύο μόνο παραδείγματα δεν επισημαίνεται γραπτώς το κέντρο των ημικυκλίων (ΜΔ 2243/ΓαΤυ1γ, 2184/ΓαΤυ 4γ). Τα δύο αυτά αγγεία έχουν επίσης κοινή αναλογία ύψους χείλους/αγγείου. Η διακόσμηση δημιουργεί δύο παράλληλες χρωματικές ομάδες, ερυθρά και αμαυρά, που συνδυάζονται με πηλό ερυθρό, κιτρινέρυθρο, ωχρό και ρόδινο. Είναι αρκετά λεπτόκοκκος και πάντα περιέχει περισσότερη ή λιγότερη μίκα και περισσότερα ή λιγότερα λευκά εγκλείσματα. Τα περισσότερα ερυθρωπά (ερυθρά, κιτρινέρυθρα κλπ.) αγγεία καλύπτονται με ωχρό επίχρισμα, όπως

[16]

και μερικά από τα ωχρά.

Πηλός κιτρινέρυθρος

1. 7,5 YR 6/6–7/6 reddish yellow: ΜΔ 2248/ΓαΤυ 6στ
2. 7,5 YR 7/6 reddish yellow: ΜΔ 2184/ΓαΤυ 4γ, ΜΔ 2244/ΑρΤυ 2α, ΜΔ 2253/ΓαΤυ 2δ, ΜΔ 2294/ΓαΤυ 15β, ΜΔ 2408/ΓαΤυ 11β
3. 7,5 YR 6/6 reddish yellow: ΜΔ 2322/ΓαΤυ 14α
4. 5 YR 6/6 reddish yellow: ΜΔ 2483/ΓαΤυ 16α
5. 5 YR 5/6 yellowish red ΜΔ 2435/ΓαΤυ 13^α

ερυθρός ανοιχτός

6. 2,5 YR 6/8 light red: ΜΔ 2270/ΓαΤυ 15ιγ, ΜΔ 2173/ΓαΤυ 2^α, ΜΔ 2243/ΓαΤυ1γ,
7. 2,5 YR 7/8 light red . ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ

Ρόδινος

8. 7,5 YR 7/4 pink:, ΜΔ 2301/ΓαΤυ 15θ, ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15 ιβ

Ωχρός

9. 10 YR 7/4 very pale brown:, ΜΔ 2390/ΓαΤυ 12στ, ΜΔ 4726/ΚλαΤυ 1^ε

10 YR 7/3 very pale brown:, ΜΔ 2401/ΓαΤυ 11β

αριθμός ημικυκλίων

6πλά:

ΜΔ 2253/ΓαΤυ 2δ

7πλά:

ΜΔ 2184/ΓαΤυ 4γ

ΜΔ 2408/ ΓαΤυ 11β

8πλά:

ΜΔ 4726/ΚλαΤυ 1ε,

ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ,

ΜΔ 2401/ΓαΤυ 11β

9πλά:

ΜΔ 2322/ΓαΤυ 14α,

ΜΔ 2390/ΓαΤυ 12στ,

ΜΔ 2173/ΓαΤυ 2α,

ΜΔ 2243/ΓαΤυ1γ,

ΜΔ 2248/ΓαΤυ 6στ,

ΜΔ 2270/ΓαΤυ 15ιγ

10πλά:

ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15 ιβ,

ΜΔ 2301/ΓαΤυ 15θ

14πλά:

ΜΔ 2244/ΑρΤυ 2α

κάλυψη μετόπης

Μετόπη σχετικά στενή με ημικύκλια που καλύπτουν

όλο το πλάτος και ύψος: ΜΔ 2408/ ΓαΤυ 11β, 7πλά

το μέγιστο πλάτος και όλο το ύψος της μετόπης: ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ, 8πλά

όλο το πλάτος και το μέγιστο ύψος της μετόπης : ΜΔ 2390/ΓαΤυ 12στ, 9πλά

το μεγαλύτερο πλάτος και ύψος της μετόπης: ΜΔ 2253/ΓαΤυ 2δ, 6πλά, ΜΔ 2184/ΓαΤυ 4γ, 7πλά

Μετόπη μεσαίου πλάτους με ημικύκλια που καλύπτουν

μικρότερο τμήμα της μετόπης από όλα τα υπόλοιπα αγγεία: ΜΔ 2270/ΓαΤυ 15ιγ, 9πλά

το μέγιστο πλάτος και το μεγαλύτερο ύψος της μετόπης : ΜΔ 2248/ΓαΤυ 6στ, 9πλά,

ΜΔ 4726/ΚλαΤυ 1ε, 8πλά, ΜΔ 2243/ΓαΤυ1γ, 9πλά, ΜΔ 2301/ΓαΤυ 15θ, 10πλά

Μετόπη σχετικά πλατιά με ημικύκλια που καλύπτουν

το μέγιστο πλάτος και ύψος της μετόπης : ΜΔ 2401/ΓαΤυ 11β , 8πλά, ΜΔ 2244/ΑρΤυ 2α, 14πλά

το μέγιστο πλάτος και περίπου το μισό του ύψους της μετόπης : ΜΔ 2322/ΓαΤυ 14α,9πλά, ΜΔ 2173/ΓαΤυ 2α, 9πλά

το μέγιστο πλάτος και το μεγαλύτερο μέρος του ύψους της μετόπης : ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15 ιβ, 10πλά

δίσκος στο κέντρο του πυθμένα*

Με δίσκο:

ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15 ιβ,

ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ,

ΜΔ 2173/ΓαΤυ 2α,

ΜΔ 2184/ΓαΤυ 4γ, ΜΔ 2401

Χωρίς δίσκο:

ΜΔ 2253/ΓαΤυ 2δ,

ΜΔ 2401/ΓαΤυ 11β

ΜΔ 2270/ΓαΤυ 15ιγ

Αγνωστο

ΜΔ 2243/ΓαΤυ1γ,

ΜΔ 2244/ΑρΤυ 2α,

ΜΔ 2322/ΓαΤυ 14α,
 ΜΔ 2390/ΓαΤυ 12στ,
 ΜΔ 2408/ ΓαΤυ 11β,
 ΜΔ 4726/ΚλαΤυ 1ε,
 ΜΔ 2248/ΓαΤυ 6στ,
 Δ 2301/ΓαΤυ 15θ
 ΜΔ 2483/ΓαΤυ 16α:,
 ΜΔ 2294/ΓαΤυ 15β
 ΜΔ 2322/ΓαΤυ 14α

διαγράφεται το μεγαλύτερο μέρος του κεντρικού ημικυκλίου

ΜΔ 2401/ΓαΤυ 11β (1), 2270/ΓαΤυ15ιγ (1), ΜΔ 2408/ ΓαΤυ 11β (3), ΜΔ 2514/ ΓαΤυ 15ιβ (2), ΜΔ 2248/ΓαΤυ 6στ, ΜΔ 4726/ΚλαΤυ 1ε, ΜΔ 2253/ΓαΤυ 2δ. Μαζί με το ΜΔ 2184 είναι τα μόνα με στενή μετόπη με ημικύκλια που καλύπτουν μόνο το μεγαλύτερο πλάτος και ύψος της μετόπης.

γραπτή επισήμανση του κέντρου

Με γραπτή επισήμανση: ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15 ιβ, ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ, ΜΔ 2408/ ΓαΤυ 11β, ΜΔ 2401/ΓαΤυ 11β, ΜΔ 2173/ΓαΤυ 2α, 2253/ΓαΤυ 2δ, ΜΔ 4726/ΚλαΤυ 1ε, ΜΔ 2248/ΓαΤυ 6στ, ΜΔ 2301/ΓαΤυ 15θ, ΜΔ ΜΔ 2270/ΓαΤυ 15ιγ, ΜΔ 2244/ΑοΤυ 2α, ΜΔ 2322/ΓαΤυ 14α,

Χωρίς γραπτή επισήμανση: ΜΔ 2243/ΓαΤυ1γ, ΜΔ 2184/ΓαΤυ 4γ

Οι ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15 ιβ και ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ είναι κτερίσματα του ίδιου νεκρού και μπορούν να θεωρηθούν σύγχρονοι. Ο ΜΔ 2408/ ΓαΤυ 11β είναι παλιότερος του ΜΔ 2401/ΓαΤυ 11β γιατί είναι κτέρισμα ανακομιδής στον ίδιο τάφο. Ο ΜΔ 2253/ΓαΤυ 2δ είναι πιθανόν νεώτερος του ΜΔ 2173/ ΓαΤυ 2α επειδή ο ΓαΤυ 2δ φαίνεται να είναι ο νεότερος τάφος του τύμβου ΓαΤυ 2. Από τη συνύπαρξη στον ίδιο νεκρό των σκύφων ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15ιβ και ΜΔ 2514/ ΓαΤυ 15ιβ προκύπτει ότι σε σύγχρονους ΣΚΗ του ΜΟ μπορούν υπάρχουν (περισσότερο/λιγότερο) τα εξής συγκλίνοντα/ αποκλίνοντα χαρακτηριστικά ως προς το σχήμα:

- Έχουν υψηλό χείλος που εξέχει ελάχιστα από τη διάμετρο των λαβών, με αρκετή απόκλιση μεταξύ τους (ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15 ιβ: **0,019** μ., ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ: **0,016** μ.).
- Ανήκουν στην ομάδα των αρκετά υψηλών αγγείων με παρόμοιο ύψος αγγείου (ΜΔ2517: **0,107**μ., ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ: **0,105**μ.),
- έχουν βαθύ ημισφαιρικό σώμα,
- εξηρημένο δίσκο στον πυθμένα,
- μικρή απόκλιση στο ύψος βάσης (ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15 ιβ:**0,006**μ., ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ: **0,005**μ.) και
- Ο άξονας λαβών μπορεί να είναι πιεσμένος (ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15 ιβ) ή όχι (ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ),
- η κάτω επιφάνεια να είναι ελαφρά κοίλη (ΜΔ2517) ή επίπεδη (ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ),
- να έχει χαμηλό κωνικό έξαρμα στον πυθμένα (ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15 ιβ) ή κυκλική βάθυνση (ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ),
- εξωτερική αυλάκωση στον δακτύλιο έδρασης (ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15 ιβ) ή όχι (ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ)

τις αναλογίες:

- έχουν παρόμοια αναλογία Kearsley: 141/100/60, 140/100/61
  1. με ταύτιση της σχέσης ύψους-διαμέτρου χείλους (**0,7**)
  2. και σχεδόν ταύτιση της σχέσης ύψους-διαμέτρου βάσης (ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15 ιβ: **1,64**, ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ: **1,63**).
- σχεδόν ταύτιση της σχέσης ύψους-διαμέτρου σώματος (ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15 ιβ:**0,7133**, ΜΔ 2514/

ΓαΤυ 15 ιβ: **0,7291**),

- μικρή απόκλιση της σχέσης
  1. διαμέτρου χείλους-διαμέτρου βάσης (ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15 ιβ:**2,33**, ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ: **2,3052**),
  2. διαμέτρου σώματος-διαμέτρου βάσης (ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15 ιβ:**2,308**, ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ: **2,243**),
  3. ύψους/ανοίγματος λαβών (ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15 ιβ: **0,56**, ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ: **0,53**),
  4. χείλους/ανοίγματος λαβών (ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15 ιβ: **0,793**, ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ: **0,755**),
  5. ανοίγματος λαβών-βάσης (ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15 ιβ: **2,938**, ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ: **3,052**)
- και αρκετή απόκλιση στη σχέση ύψους/ύψους χείλους (ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15 ιβ: **5,6**, ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ: **6,5**)

τα χρώματα:

- χωρίς χρήση (ΜΔ2517) ή χρήση (ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ) ωχρού επιχρίσματος,
- αμαυρή (ΜΔ2517) ή ερυθρή (ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ) διακόσμηση,
- πηλός ρόδινος (ΜΔ2517) ή ερυθρός (ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ)

τη διακόσμηση:

- πλατιές (ΜΔ2517) ή στενές (ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ) μετόπες
- με ύπαρξη (ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ) ή μη (ΜΔ2517) διακοσμητικών ταινιών κάτω από τις μετόπες
- ημικύκλια 10πλά (ΜΔ2517) ή 8πλά (ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ),
- με καθαρές πινελιές (ΜΔ2517) ή με ακατάστατες (ΜΔ2517),
- εφαπτόμενα (ΜΔ2517) ή ρηχά τεμνόμενα τουλάχιστον στη μία πλευρά (ΜΔ 2514).

II. Κατάλογος

1 .ΜΔ 2243

Προέλευση

Καρίτσα Γαβριά, τύμβος 1, τάφος Γ.

Θέση

Πίσω και αριστερά από το κρανίο του νεκρού, όρθιο στη γωνία του τάφου.

Διατήρηση

Λείπει μεγάλο μέρος του σώματος και του χείλους. Απολεπισμένο, ιδιαίτερα στο εσωτερικό.

Πηλός και Χρώματα

Πηλός ανοιχτόχρωμος ερυθρός (2,5 YR 6 /8 light red). Με μίκα και εγκλείσματα. Υπόλευκο/ωχρό

[\[17\]](#)

επίχρισμα. Η διακόσμηση με θαμπό ερυθρωπό (2,5YR 4/2 weak red, 2,5YR 5/6 red) με λίγες σκούρες αποχρώσεις. Τα ίχνη του τροχού έντονα, διαγράφονται και στην εξωτερική επιφάνεια του αγγείου. Με καλά ψημμένα σκληρά τοιχώματα.

Διαστάσεις-Αναλογίες

Υψ. : 0,12μ., Διαμ. βάσης : Υψ. βάσης: 0,005μ., 0,0658μ., Διαμ. μεγ. σώματος : 0,16μ., Υψ. χείλους : 0,024μ., Διαμ. χείλους : 0,158μ., Πάχ. τοιχώματος στο χείλος : 0,0045μ., Άνοιγμα λαβών : 0,208μ., Πλ.

[\[18\]](#)

λαβής: 0,071μ., Πάχ. λαβής : 0,012μ. Αναλογίες K . % του ύψους (Διάμετρος χείλους/ύψος/διάμετρος βάσης): **131/100/54**.

Περιγραφή

Τροχήλατος ΣΚΗ, ο ψηλότερος από όλους του ΜΟ, ισοϋψής του σκύφου των Δελφών που είναι ο

[\[19\]](#)

ψηλότερος της ομάδας 1^α της Kearsley, και με ακόμη ψηλότερο χείλος. Σώμα βαθύ ημισφαιρικό/τονισμένο πάνω, με ευθύτερη κλίση προς τη βάση και ελαφρά κλίση του ώμου προς το χείλος. Υψηλό και εξωστρεφές ταινιωτό χείλος, με ελαφρά καμπύλο περίγραμμα και με διάμετρο που εισέχει ελάχιστα (2 χιλ.) της διαμέτρου του σώματος. Με αβαθή οξεία αυλάκωση εξωτερικά και ομαλό ρηχό S εσωτερικά στη μετάβαση από το σώμα. Πρόκειται για το ψηλότερο χείλος της σειράς

[\[20\]](#)

των ΣΚΗ του ΜΟ (0,024 μ.), πρώτο και σε αναλογία με το ύψος του αγγείου. Έχει δακτυλιόσχημη βάση, χαμηλή, με αποστρωγγυλεμένο δακτύλιο έδρασης και σχεδόν επίπεδη κάτω επιφάνεια, με οπή στο κέντρο που έγινε μετά το ψήσιμο του αγγείου και που θα μπορούσε να μην

[\[21\]](#)

είναι τυχαία. Ένα από τα επτά αγγεία με ύψος βάσης 0,05 μ., το χαμηλότερο της σειράς. Σε αναλογία με το ύψος του αγγείου, είναι η χαμηλότερη της σειράς και δεύτερη στενότερη. Οριζόντιες κυλινδρικές λαβές που προσφύονται κάτω από το χείλος, στη μέγιστη διάμετρο του σώματος και λίγο ψηλότερα, με λοξή φορά προς τα άνω, χωρίς να υπερβαίνουν το χείλος. Πρόκειται για ένα αγγείο καλοσχεδιασμένο, με καθαρές πινελιές, εσωτερικά ολόβαφο, εκτός από μία εξηρημένη ωχρή ταινία ψηλά στο χείλος· Αγνωστο αν υπήρχε εξηρημένος δίσκος στον πυθμένα. Εξωτερικά, ολόβαφο το χείλος (υπερκαλύπτοντας ελάχιστα και το ανώτατο τμήμα του σώματος) και η ορατή πλευρά των λαβών, με μία ελεύθερη πινελιά που συνεχίζει ως το επίσης ολόβαφο κατώτερο τμήμα του σώματος. Μία δεύτερη αγκαλιάζει την λαβή εξωτερικά. Βαμμένη η εξωτερική επιφάνεια του δακτυλίου της βάσης, άβαφη η κάτω επιφάνεια. Στη ζώνη των λαβών, μέσου πλάτους μετόπη με εξηρημένο βάθος που κοσμεύεται από ζεύγος ομόκεντρων κρεμάμενων ημικυκλίων. Σώζεται μόνο στη μία πλευρά. 9πλά ημικύκλια, σχεδιασμένα με διαβήτη και πλατιές κανονικές πινελιές, που τέμνονται ρηχά, σε μικρό μέρος της περιφέρειας (2 ημικύκλια). Καλύπτουν το μέγιστο πλάτος και περισσότερο από το μισό του ύψους της μετόπης. Δεν επισημαίνεται με πινελιά το κέντρο των ημικυκλίων, που καλύπτεται από την ταινία του χείλους. Κάτω από τη μετόπη, στενή γραπτή ταινία και στενή εξηρημένη ζώνη. Οι διακοσμητικές αυτές ταινίες, που στην περίπτωση του ΜΟ εμφανίζονται μόνο εδώ, τον 2408, τον 2173 και στον ΜΔ 2514, δεν είναι σπάνιες στην ομάδα 1 της Kearsley, σπανιότερες στην ομάδα 2.

Εσωτερικές συγκρίσεις

Χείλος εισέχον από τη μέγιστη διάμετρο όπως οι ΜΔ 2322/ΓαΤυ 14^α, ΜΔ 2184/ΓαΤυ 4γ, ΜΔ 2270/ΓαΤυ 15ιγ (1). Με κρεμάμενα ημικύκλια ρηχά τεμνόμενα όπως οι ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ (2), ΜΔ 2301/ΓαΤυ 15θ, ΜΔ 2248/ΓαΤυ 6στ. Γραπτή ταινία κάτω από τα ημικύκλια και πάνω από το ολόβαφο τμήμα του σώματος όπως ο ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ (2).

Εξωτερικές συγκρίσεις

Οι αναλογίες του (**131/100/54**) είναι δυνατό να εμπίπτουν στην κλίμακα του τύπου 1^α της Kearsley

[\[22\]](#)

(127:100:50 / 137:100:50. Δελφοί: 133/100/54, Βεργίνα: 133/100/55). Τα χαρακτηριστικά του αγγείου συμφωνούν αρκετά με τα χαρακτηριστικά του τύπου 1, που είναι ο αρχαιότερος στην

[\[23\]](#)

τυπολογία της Kearsley, παράλληλος στα προχωρημένα του στάδια και με τον τύπο 2.

Τα χαρακτηριστικά του τύπου 1 είναι:

1. ύψος από 10 ως 12 εκ.✓
2. βαθύ σφαιρικό σώμα, ✓
3. χείλος ύψους από 1,5 ως 2 εκ., ευθύ με διάφορους βαθμούς εξωστρέφειας, από σχεδόν κάθετο ως κανονικό εξωστρεφές. Συνδέεται ομαλά με το σώμα, μερικές φορές όμως με αβαθή αυλάκωση.✓
4. χαμηλή δακτυλιόσχημη, ✓ ή και ψηλή κωνική βάση ύψους 0,5-1 εκ.
5. 7πλά και 8πλά ημικύκλια που τέμνονται ή και όχι, μερικές φορές με εσωτερικό γέμισμα.
6. Πιθανές διακοσμητικές ταινίες κάτω από τη ζώνη των ημικυκλίων. ✓

[24]

Στον κατάλογο Kearsley, συγγενέστερος είναι μάλλον ο 5909 των Δελφών. Λαμβάνοντας

[25]

υπόψη και τα δεδομένα από το Λευκαντί, το αγγείο φαίνεται να χρονολογείται στην ΥΠΓ.

2.ΜΔ 2483

Προέλευση

Καρίτσα Γαβριά, τύμβος 16, τάφος Α.

Θέση

Αριστερά από τα πόδια του νεκρού.

Διατήρηση

Σε εξαιρετικά αποσπασματική κατάσταση και συγκολλημένο από πολλά θραύσματα, σώζει αρκετά που δεν συγκολλούνται. Με εκτεταμένες απολεπίσεις και αποκρούσεις. Λείπει μεγάλο μέρος του σώματος, της βάσης, του χείλους και της μίας λαβής.

Πηλός και Χρώματα

Πηλός κιτρινέρυθρος (5YR 6/6 reddish yellow). Με μίκα και εγκλείσματα. Πιθανό ωχρό επίχρισμα.

[26]

Η διακόσμηση με θαμπό αμαυρό (5YR 4/1 dark gray) και ερυθρωπό (2,5YR 5/6 red). Τα ίχνη του τροχού έντονα, διακρίνονται και στην εξωτερική επιφάνεια του αγγείου.

Διαστάσεις-Αναλογίες

Υψ. : 0,114μ., Υψ. βάσης: 0,01μ., Διαμ. βάσης : 0,074μ., Διαμ. σώματος σωζόμενη : 0,158μ., Υψ. χείλους : 0,02μ., Πάχ. τοιχώματος στο χείλος : 0,005μ., Πλ. λαβής: 0,059μ., Πάχ. λαβής : 0,01μ., Διαμ. χείλους σωζόμενη : 0,072μ. Αναλογίες Κ. % του ύψους (διάμετρος χείλους/ύψος/βάση): **140/100/65** με υπολογιζόμενη διάμετρο χείλους περίπου 0,16μ.

Περιγραφή

Είναι το δεύτερο ψηλότερο αγγείο στη σειρά ΣΚΗ της περιοχής του ΜΟ μετά το ΜΔ 2243. Βαθύ σώμα, ημισφαιρικό με ελαφρά κλίση του ώμου προς το χείλος και μάλλον πιεσμένο στον άξονα των λαβών. Ψηλό, ταινιωτό και εξωστρεφές χείλος με αυλάκωση στη μετάβαση από το σώμα εξωτερικά, της οποίας η μορφή δεν είναι σαφής λόγω κακής διατήρησης. Πρόκειται για το δεύτερο ψηλότερο χείλος της σειράς (μαζί με το ΜΔ 2322). Δακτυλιόσχημη βάση, η ψηλότερη της σειράς, με σχεδόν επίπεδη κάτω επιφάνεια. Ο δακτύλιος έδρασης κοίλου κωνικού περιγράμματος. Η δεύτερη φαρδύτερη βάση της σειράς σε αναλογία με το ύψος του αγγείου. Οριζόντιες κυλινδρικές λαβές που προσφύονται κάτω από το χείλος, στη μέγιστη διάμετρο του σώματος και λίγο ψηλότερα, με

λοξή φορά προς τα άνω χωρίς να υπερβαίνουν το χείλος.

Καλοσχεδιασμένο αγγείο, εσωτερικά πιθανότατα ολόβαφο με εξηρημένη ταινία στο χείλος.

Αγνωστο αν υπήρχε εξηρημένος δίσκος στον πυθμένα. Ολόβαφο το χείλος και η ορατή πλευρά των λαβών, με μία ελεύθερη πινελιά που συνεχίζει προς το κατώτερο τμήμα του σώματος.

Βαμμένη και η εξωτερική επιφάνεια του δακτυλίου της βάσης. Στη ζώνη των λαβών, εξηρημένες μετόπες που κοσμούνται από ζεύγος ομόκεντρων κρεμάμενων ημικυκλίων. Διακρίνεται ελάχιστα μέρος από το ένα της κάθε μετόπης. Τουλάχιστον 8πλά και σχεδιασμένα με διαβήτη.

Εσωτερικές συγκρίσεις

Βάση δακτυλιόσχημη, ψηλή σχεδόν όπως του ΜΔ 2244/ΑρΤυ 2α και πλατειά, σχεδόν όσο του ΜΔ 2184/ΓαΤυ 4γ.

Εξωτερικές συγκρίσεις

Με βάση το γενικό σχήμα και τις αναλογίες του αγγείου (140/100/65 με πιθανή διάμ. χείλους $\pm 0,16\mu$), το αγγείο φαίνεται να ανήκει στην ομάδα 2 της Kearsley (ΥποΠΓ, 132:100:47 – 164:100:63 [27])

. Λευκαντί T59A:3 141:100:63).

[28]

Τα χαρακτηριστικά του τύπου 2 είναι τα εξής:

1. Χείλος με τονισμένη τη μετάβαση από το σώμα, συνήθως εξωστρεφές, μερικές φορές πιο κάθετο, ευθύ (2^α και β) και μερικές φορές με καμπύλο περιγράμμα (2γ). Ύψος χείλους από 1,2 ως 2,2 εκ. (με τάση προς το ανώτερο όριο), √
2. Ύψος (συνήθως) από 9,3 ως 11,9 εκ. √
3. Βαθύ σφαιρικό σώμα (2^α και γ), μερικές φορές με πιο ευθύγραμμο το κάτω μέρος του σώματος (2β). √
4. Βάση δακτυλιόσχημη ή και χαμηλή κωνική ύψους 0,3-1,1 εκ. √
5. 5πλά, 6πλά, 7πλά, 8πλά, 9πλά, 10πλά, 11πλά, 14πλά, ακόμη και 18πλά ημικύκλια που τέμνονται συχνότερα από ότι στον τύπο 1,
6. Διακοσμητικές ταινίες κάτω από τη ζώνη των ημικυκλίων που εμφανίζονται σπανιότερα από ότι στον τύπο 1.

Λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα από το Λευκαντί, θα μπορούσε ίσως να χρονολογείται την ΥΠΓ. Βλ. Λευκαντί I, Text, σελ. 298, εικ. 8, G (LPG P 3, 14). Λευκαντί I, Plates, πιν. 30/12, πιν. 128 και 259,

P 3 14 (LPG). Λευκαντί III, Plates, πιν. 100, 34/1, 57,1 (LPG). Πιν. 111 a, b T 57, T 48 1 1 (LPG). Βλ. και Μ. Ανδρόνικος, Βεργίνα 1 Το νεκροταφείο των τύμβων, Αθήνα 1969, αρ. P1, εικ. 23, πιν. 49, σελ 95, 168-174

3. ΜΔ 2322

Προέλευση

Νεκροταφείο τύμβων στη θέση Καρίτσα Γαβριά, τύμβος 14, τάφος Α.

Θέση

Αριστερά από τα πόδια του νεκρού, μόνο το μισό αγγείο. Ίσως τοποθετούνταν ως κτερίσματα και τμήματα αγγείων, δεν μπορεί ωστόσο να αποκλεισθεί η πιθανότητα ότι προϋπήρχε παλιότερος

νεκρός.

Διατήρηση

Λείπει το μισό σχεδόν μέρος του σώματος και του χείλους. Συγκολλημένο από λίγα μεγάλα θραύσματα με εκτεταμένες απολεπίσεις και αποκρούσεις.

Πηλός και Χρώματα

Πηλός κιτρινέρυθρος (7,5 YR 6/6 reddish yellow). Κατά τόπους σκουρόχρωμος ο πυρήνας και λεπτόκοκκος ο πηλός, που αφήνει στο άγγιγμα μαλακή σκόνη, «πούδρα». Με μίκα και εγκλείσματα. Αγνωστο αν υπήρχε ωχρό επίχρισμα, πάντως υπάρχει ωχρή ταινία στο χείλος εσωτερικά. Η διακόσμηση με θαμπό ερυθρωπό (2,5YR 5/8, 2,5YR 5/6 red).

Διαστάσεις-Αναλογίες

Υψ. : 0,113μ. Υψ. βάσης: 0,005μ., Διαμ. βάσης : 0,0645μ. Διαμ. μέγ. σώματος : 0,16μ. Υψ. χείλους : 0,02μ., Διαμ. χείλους: 0,158μ., Πάχ. τοιχώματος στο χείλος : 0,0035μ. Άνοιγμα λαβών : 0,21μ., Πλ. λαβής: 0,071μ., Πάχ. λαβής : 0,0125μ. Αναλογίες Κ. % του ύψους (Διάμετρος χείλους/ύψος/ διάμετρος βάσης): **139/100/57**.

Περιγραφή

Είναι το τρίτο ψηλότερο αγγείο της σειράς (μετά τους ΜΔ 2243, 2483). Βαθύ σώμα, ημισφαιρικό με ελαφρά κλίση του ώμου προς το ψηλό, εξωστρεφές ταινιωτό χείλος με καμπύλο περίγραμμα, που εισέχει ελάχιστα (2 χιλ.) της διαμέτρου του σώματος. Με ήπια αυλάκωση εξωτερικά και ομαλή εσωτερικά μεταβαση από το σώμα. Πρόκειται για το δεύτερο ψηλότερο χείλος της σειράς (μετά τον ΜΔ 2243 και μαζί με το ΜΔ 2483), τέταρτο της σειράς σε αναλογία με το ύψος (μαζί με τον ΜΔ 2517). Χαμηλή δακτυλιόσχημη βάση με ελαφρά κυρτή κάτω επιφάνεια. Είναι ένα από τα επτά αγγεία που

[\[29\]](#)

έχουν ύψος βάσης 0,05 μ., το χαμηλότερο ύψος βάσεων της σειράς. Σε αναλογία με το ύψος του αγγείου, είναι η δεύτερη χαμηλότερη μετά τον ΜΔ 2243. Χαμηλό κωνικό έξαρμα εσωτερικά στον πυθμένα. Οριζόντιες κυλινδρικές λαβές που προσφύονται κάτω από το χείλος, στη μέγιστη διάμετρο του σώματος και λίγο ψηλότερα, με λοξή φορά προς τα άνω, χωρίς να υπερβαίνουν το χείλος.

Καλοσχεδιασμένο με καθαρές πινελιές αγγείο, είναι εσωτερικά πιθανότατα ολόβαφο, εκτός από μία εξηρημένη ωχρή ταινία ψηλά στο χείλος. Αγνωστο αν υπήρχε εξηρημένος δίσκος στον πυθμένα. Εξωτερικά, ολόβαφο το χείλος (υπερκαλύπτοντας ελαφρά και το ανώτατο τμήμα του σώματος) και η ορατή πλευρά των λαβών, με μία ελεύθερη πινελιά που συνεχίζει λοξά προς τα κάτω, ως το επίσης ολόβαφο κατώτερο τμήμα του σώματος. Βαμμένη και η εξωτερική επιφάνεια του δακτυλίου της βάσης. Στη ζώνη των λαβών, πλατιές μετόπες με εξηρημένο βάθος που κοσμούνται από ζεύγος ομόκεντρων κρεμάμενων ημικυκλίων, αλλά σώζεται μόνο η μία. Σχεδόν εφαπτόμενα 9πλά ημικύκλια, σχεδιασμένα με διαβήτη, με πλατιές κανονικές πινελιές. Καλύπτουν το μέγιστο πλάτος και περίπου το μισό του ύψους της μετόπης. Δεν επισημαίνεται με πινελιά το κέντρο των ημικυκλίων κάτω από το χείλος.

Εσωτερικές συγκρίσεις

Με κρεμάμενα ημικύκλια εφαπτόμενα όπως οι ΜΔ 2173/ΓαΤυ 2α, ΜΔ 2517/ ΓαΤυ 15ιβ (2), ΜΔ 2408/ ΓαΤυ 11β (3), που καλύπτουν το μέγ. πλάτος και περίπου το μισό του ύψους της μετόπης όπως στον ΜΔ 2173/ΓαΤυ 2^α, επίσης με πλατιά μετόπη.

Εξωτερικές συγκρίσεις

Οι αναλογίες **139/100/57** είναι δυνατό να εμπίπτουν στην κλίμακα του τύπου 2 της Kearsley (ΥποΠΓ

[\[30\]](#)

132:100:47 – 164:100:63. 2^α: Βεργίνα P1: 139/100/55, Καρδιανή Τήνου B 79: 140/100/58) όπου οδηγεί

και η γενικότερη μορφολογία του αγγείου.

[31]

Τα χαρακτηριστικά του τύπου 2 είναι τα εξής:

1. Χείλος με τονισμένη τη μετάβαση από το σώμα, συνήθως εξωστρεφές, μερικές φορές πιο κάθετο, ευθύ (2^α και β) και μερικές φορές με καμπύλο περίγραμμα (2γ). Ύψος χείλους από 1,2 ως 2,2 εκ. (με τάση προς το ανώτερο όριο), √
2. Ύψος (συνήθως) από 9,3 ως 11.9 εκ.
3. Βαθύ σφαιρικό σώμα (2^α και γ), μερικές φορές με πιο ευθύγραμμο το κάτω μέρος του σώματος (2β). √
4. Βάση δακτυλιόσχημη ή και χαμηλή κωνική ύψους 0,3-1,1 εκ. √
5. 5πλά, 6πλά, 7πλά, 8πλά, 9πλά, 10πλά, 11πλά, 14πλά, ακόμη και 18πλά ημικύκλια που τέμνονται συχνότερα από ότι στον τύπο 1, √
6. Διακοσμητικές ταινίες κάτω από τη ζώνη των ημικυκλίων που εμφανίζονται σπανιότερα από ότι στον τύπο 1.

[32]

Λαμβάνοντας υπόψη και τα δεδομένα από το Λευκαντί, το αγγείο ίσως χρονολογείται στην ΥΠΓ.

4.ΜΔ 2517

Προέλευση

Καρίτσα Γαβριά, τύμβος 15, τάφος IB, N2 (ανακομιδή).

Θέση

Με τα οστά της ανακομιδής.

Διατήρηση

Συγκολλημένο από πολλά θραύσματα με εκτεταμένες απολεπίσεις και αποκρούσεις. Σχεδόν ολόκληρο, λείπουν μικρά θραύσματα από το σώμα και το χείλος.

Πηλός και Χρώματα

Πηλός ρόδινος (7,5YR 7/4 pink). Λεπτόκοκκος με ελαφρά αίσθηση «πούδρας» στο άγγιγμα. Με μίκα και εγκλείσματα. Πιθανό ομόχρωμο επίχρισμα. Η διακόσμηση με θαμπό αμαυρό (7,5YR 3/1 very dark gray, 7,5YR 4/2 brown).

Διαστάσεις-Αναλογίες

Υψ. : 0,107μ., Υψ. βάσης: 0,006μ., Διαμ. βάσης : 0,065μ., Διαμ. μέγιστη σώματος : 0,15μ., Υψ. χείλους : 0,019μ., Διαμ. χείλους : 0,155-0,148μ. (μέσος όρος 0,151), Πάχ. τοιχώματος στο χείλος : 0,0038μ., Άνοιγμα λαβών : 0,191μ., Πλ. λαβής: 0,06μ., Πάχ. λαβής : 0,011μ. Αναλογίες Κ. % του ύψους (Διάμετρος χείλους/ύψος/διάμετρος βάσης): **141/100/60**

Περιγραφή

Αρκετά υψηλός ΣΚΗ, με βαθύ ημισφαιρικό σώμα και ελαφρά κλίση του ώμου προς το χείλος, πιεσμένος στον άξονα των λαβών. Ψηλό εξωστρεφές και ταινιωτό χείλος, που εξέχει ελάχιστα (5 χιλ.) της διαμέτρου του σώματος. Αβαθής οξεία αυλάκωση εξωτερικά και περίγραμμα S εσωτερικά στη μετάβαση από το σώμα. Πρόκειται για το τέταρτο ψηλότερο χείλος της σειράς (μαζί με το ΜΔ 2184), τέταρτο επίσης της σειράς σε αναλογία με το ύψος (μαζί με το ΜΔ 2322). Είναι το στενότερο

άνοιγμα χείλους σε σχέση με το άνοιγμα των λαβών. Δακτυλιόσχημη πλατεία χαμηλή βάση (0,6μ.), με ελαφρά κοίλη κάτω επιφάνεια. Βαθμιδωτός δακτύλιος έδρασης με αυλάκωση στο κάτω του μέρος. Στον πυθμένα εσωτερικά, πλατύ χαμηλό κωνικό έξαρμα. Δεύτερο στην κατάταξη των φαρδύτερων βάσεων σε σχέση με το άνοιγμα λαβών. Οριζόντιες κυλινδρικές λαβές που προσφύονται κάτω από το χείλος, στη μέγιστη διάμετρο του σώματος και λίγο ψηλότερα, με λοξή φορά προς τα άνω, χωρίς να υπερβαίνουν το χείλος.

Καλοσχεδιασμένο αγγείο, με καθαρές γραμμές, εσωτερικά ολόβαφο, εκτός από μία στενή εξηρημένη ταινία στο χείλος. Εξωτερικά, ολόβαφο το χείλος (υπερκαλύπτοντας ελαφρά και το ανώτατο τμήμα του σώματος) και η ορατή πλευρά των λαβών με μία ελεύθερη πινελιά που τα άκρα της προεκτείνονται λοξά προς τα κάτω και με μία δεύτερη που αγκαλιάζει τη λαβή εξωτερικά. Επίσης ολόβαφο το κατώτερο μέρος του σώματος και η εξωτερική επιφάνεια του δακτυλίου της βάσης. Στη ζώνη των λαβών, φαρδιές μετόπες με εξηρημένο βάθος που κοσμούνται με 10πλά εφαπτόμενα ημικύκλια. Σχεδιασμένα με διαβήτη, με φαρδιά κανονική πινελιά και άκρα που προεκτείνονται στο χείλος, σχηματίζοντας το μεγαλύτερο μέρος του κύκλου. Καλύπτουν το μέγιστο πλάτος και το μεγαλύτερο μέρος του ύψους της μετόπης. Επισημαίνεται με πινελιά το κέντρο του διαβήτη στη μετάβαση προς το χείλος.

Εσωτερικές συγκρίσεις

Χείλος εξέχον από τη διάμετρο του σώματος όπως το συνεύρημα ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15ιβ (2) και οι ΜΔ 2390/ ΓαΤυ 12στ, ΜΔ 2173/ ΓαΤυ 2α, ΜΔ 2408/ ΓαΤυ 11β (3), ΜΔ 4726/ΚλαΤυ 1ε, ΜΔ 2248/ΓαΤυ 6στ, ΜΔ 2301/ΓαΤυ 15θ, ΜΔ 2253/ ΓαΤυ 2δ, ΜΔ 2401/ΓαΤυ 11β (1). Με εξωτερική αυλάκωση στον δακτύλιο της βάσης όπως οι ΜΔ 2173/ ΓαΤυ 2α, ΜΔ 2248/ΓαΤυ 6στ, ΜΔ 2244/ΑρΤυ 2α. Με κρεμάμενα ημικύκλια εφαπτόμενα όπως οι ΜΔ 2173/ ΓαΤυ 2α, ΜΔ 2408/ ΓαΤυ 11β (3), ΜΔ 2322/ ΓαΤυ 14α. Μαζί με το ΜΔ 2301/ΓαΤυ 15θ είναι τα μοναδικά αγγεία με 10πλά ημικύκλια.

Εξωτερικές συγκρίσεις

Οι αναλογίες **141/100/60** είναι δυνατόν να εμπίπτουν στην κλίμακα του τύπου 2^α της Kearsley

[33]

(ΥποΠΓ 132:100:47 – 154:100:63. Βεργίνα Ρ21: 142/100/60) όπου οδηγεί και η γενικότερη μορφολογία του αγγείου.

[34]

Τα χαρακτηριστικά του τύπου 2 είναι τα εξής:

1. Χείλος με τονισμένη τη μετάβαση από το σώμα, συνήθως εξωστρεφές, μερικές φορές πιο κάθετο, ευθύ (2^α και β) και μερικές φορές με καμπύλο περίγραμμα (2γ). Ύψος χείλους από 1,2 ως 2,2 εκ. (με τάση προς το ανώτερο όριο), √
2. Ύψος (συνήθως) από 9,3 ως 11.9 εκ. √
3. Βαθύ σφαιρικό σώμα (2^α και γ), μερικές φορές με πιο ευθύγραμμο το κάτω μέρος του σώματος (2β). √
4. Βάση δακτυλιόσχημη ή και χαμηλή κωνική ύψους 0,3-1,1 εκ. √
5. 5πλά, 6πλά, 7πλά, 8πλά, 9πλά, 10πλά, 11πλά, 14πλά, ακόμη και 18πλά ημικύκλια που τέμνονται συχνότερα από ότι στον τύπο 1, √
6. Διακοσμητικές ταινίες κάτω από τη ζώνη των ημικυκλίων που εμφανίζονται σπανιότερα από ότι στον τύπο 1.

[35]

Λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα από το Λευκαντί, το αγγείο ίσως χρονολογείται στην ΥΠΓ.

5.ΜΔ 2253

Προέλευση

Καρίτσα Γαβριά, τύμβος 2, τάφος Δ.

Θέση:

Αριστερά από τη θέση όπου πιθανόν να ήταν τα χέρια του νεκρού.

Διατήρηση

Ολόκληρο, με συγκολλημένη τη μία λαβή, απολεπισμένο ιδιαίτερα στο εσωτερικό και αποκρουσμένο.

Πηλός και Χρώματα

Πηλός κιτρινέρυθρος (7,5YR 7/6 reddish yellow), λεπτόκοκκος με μίκα και λευκά εγκλείσματα. Ωχρό επίχρισμα. Η διακόσμηση με θαμπό αμαυρό (7,5YR 3/1 very dark gray) ερυθρωπό κατά τόπους (5YR 5/6, 5YR 4/6 red).

Διαστάσεις

Υψ. : 0,09μ., Διαμ. βάσης : 0,052μ. Διαμ. μεγ. σώματος : 0,13μ., Υψ. χείλους : 0,017μ., Διαμ. χείλους : 0,134-0,129μ. (μέσος όρος 0,1315), Πάχ. τοιχώματος στο χείλος : 0,0031μ., Άνοιγμα λαβών : 0,172μ., Πλ. λαβής: 0,057μ., Πάχ. λαβής : 0,01μ. Αναλογίες Κ. % του ύψους (Διάμετρος χείλους/ύψος/διάμετρος βάσης): **146/100/57**

Περιγραφή

Είναι το δεύτερο χαμηλότερο αγγείο της σειράς και το μόνο που έχει βάση επίπεδη, αδιαμόρφωτη. Η απουσία βάσης, που χαρακτηρίζει αυτό το αγγείο, υπάρχει

[\[36\]](#)

1. στα μικρά ρηχά αγγεία του τύπου 6 της Kearsley,
2. στα σφαιρικά αγγεία της πρώιμης κατηγορίας 1^β : (Αθήνα-EAM Μαρμάριανη 118 , αρ. 169 [\[37\]](#)

της Kearsley),

3. στα επίσης σφαιρικά αγγεία με χαμηλό χείλος της ομάδας 3^α : (Κοπεγχάγη, 7025, αρ. 174 [\[38\]](#)

της Kearsley, από τη γειτονική Μαρμάριανη επίσης),

4. και στα ρηχά μικρά αγγεία της ομάδας 4^α: (Βόλος K1360, από το Καπακλί, αλλά με αρκετά κωνικό σώμα).

που υποδεικνύουν ότι η απουσία βάσης ίσως επιχωριάζει στη γειτονική περιοχή της Θεσσαλίας, στην περιφέρεια της οποίας εντάσσεται και ο ΜΟ. Το σώμα, ελαφρά πεισμένο στον άξονα των λαβών, είναι βαθύ, σχεδόν κωνικό κάτω από τις λαβές. Οριζόντιες κυλινδρικές λαβές προσφύονται κάτω από το χείλος, στη μέγιστη διάμετρο του σώματος και λίγο ψηλότερα, με ελαφρά λοξή φορά προς τα πάνω χωρίς να φτάνουν στο χείλος. Έχει ταινιωτό και εξωστρεφές χείλος που εξέχει ελάχιστα (4 χιλ.) από τη διάμετρο του σώματος και με αβαθή αυλάκωση στη μετάβαση προς το σώμα. Πρόκειται για το τρίτο ψηλότερο χείλος της σειράς σε αναλογία με το ύψος του αγγείου. Πρόκειται για ένα αγγείο με ακατάστατες πινελιές, εσωτερικά πιθανότατα ολόβαφο, εκτός από μία εξηρημένη ταινία ψηλά στο χείλος που σε σημεία διακόπτεται. Δεν φαίνεται να υπήρχε εξηρημένος δίσκος στον πυθμένα. Εξωτερικά, ολόβαφο το χείλος (υπερκαλύπτοντας αρκετά και το ανώτατο τμήμα του σώματος) και η ορατή πλευρά των λαβών, με μία ελεύθερη πινελιά που συνεχίζει κάθετα προς τα κάτω, ως το επίσης ολόβαφο κατώτερο τμήμα του σώματος. Στη ζώνη των λαβών, στενές σχετικά μετόπες με εξηρημένο βάθος που κοσμούνται με δπλά μη εφραπτόμενα

ημικύκλια, σχεδιασμένα με διαβήτη, με πλατιές ακανόνιστες πινελιές και με άκρα που προεκτείνονται προς το χείλος. Καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος του πλάτους και του ύψους της μετόπης. Επισημαίνεται με πινελιά το κέντρο των ημικυκλίων αμέσως κάτω από το χείλος.

[39]

Διαγράφεται το μεγαλύτερο μέρος της περιφέρειας του μικρότερου εσωτερικού κύκλου. Είναι το μοναδικό αγγείο με 6πλά ημικύκλια και το μοναδικό αγγείο με κιτρινέρυθρο πηλό και ερυθρόμαυρη θαμπή διακόσμηση.

Εσωτερικές συγκρίσεις

Ιδιόμορφος ΣΚΗ, ο μοναδικός με αδιαμόρφωτη, επίπεδη κάτω επιφάνεια σώματος, με 6πλά ημικύκλια, με κιτρινέρυθρο πηλό και διακόσμηση με ερυθρόμαυρο θαμπό. Είναι επίσης:

1. ένα από τα δύο παραδείγματα με ιδιαίτερα ευθεία κλίση προς τη βάση (σχεδόν γωνία κάτω από τις λαβές) μαζί με το ΜΔ 2244/ ΑρΤυ 2Α.
2. Ένα από τα δύο που τα ημικύκλια καλύπτουν το μεγαλύτερο πλάτος και ύψος της μετόπης μαζί με ΜΔ 2184/ΓαΤυ 4γ.
3. Ένα από τα δύο (στα σωζόμενα) αγγεία χωρίς δίσκο στον πυθμένα, μαζί με το ΜΔ 2270/ΓαΤυ ! 5ιγ.
4. Ένα από τα τρία χαμηλότερα αγγεία, μαζί με τα ΜΔ 2270/ΓαΤυ !5ιγ, ΜΔ 2401/ΓαΤυ 11β (1) . Χείλος εξέχον από τη διάμετρο του σώματος όπως τα ΜΔ 2517, 2514/ΓαΤυ 15ιβ (2) , 2390/ΓαΤυ 12στ, 2173/ΓαΤυ 2α, 2408/ΓαΤυ 11β (3) , 4726/ ΚλαΤυ 1ε, 2248/ ΓαΤυ 6στ, 2301/ΓαΤυ15θ, 2401/ ΓαΤυ 11β (1).

Εξωτερικές συγκρίσεις

Οι παραπάνω αναλογίες είναι δυνατό να εμπίπτουν στις κλίμακες των τύπων 2 και 3 της Kearsley, ως εξής:

[40]

- στην κλίμακα του τύπου 2^α (Μαρμάριανη: 147/100/58), αλλά είναι μικρό αγγείο και δεν έχει σφαιρικό σώμα,

[41]

- στην κλίμακα του τύπου 2^β (Σέσκλο: 149/100/58), αλλά είναι μικρό αγγείο
- στην κλίμακα του τύπου 3^α (Βόλος Κ1144: 148/100/58), αλλά είναι χαμηλότερο αγγείο, δεν έχει σφαιρικό σώμα και έχει ψηλό χείλος

[42]

- στην κλίμακα του τύπου 3^β (Μαρμάριανη 116: 146/100/57), αλλά είναι χαμηλότερο αγγείο, δεν έχει σφαιρικό σώμα και έχει ψηλό εξέχον χείλος

[43]

Τα χαρακτηριστικά του τύπου 2 είναι τα εξής:

1. Χείλος με τονισμένη τη μετάβαση από το σώμα, συνήθως εξωστρεφές, μερικές φορές πιο κάθετο, ευθύ (2^α και β) και μερικές φορές με καμπύλο περίγραμμα (2γ). Ύψος χείλους από 1,2 ως 2,2 εκ. (με τάση προς το ανώτερο όριο), √
2. Ύψος (συνήθως) από 9,3 ως 11.9 εκ. √
3. Βαθύ σφαιρικό σώμα (2^α και γ), μερικές φορές με πιο ευθύγραμμο το κάτω μέρος του σώματος (2^β).
4. Βάση δακτυλιόσχημη ή και χαμηλή κωνική ύψους 0,3-1,1 εκ.
5. 5πλά, 6πλά, 7πλά, 8πλά, 9πλά, 10πλά, 11πλά, 14πλά, ακόμη και 18πλά ημικύκλια που τέμνονται συχνότερα από ότι στον τύπο 1, √
6. Διακοσμητικές ταινίες κάτω από τη ζώνη των ημικυκλίων που εμφανίζονται σπανιότερα από ότι στον τύπο 1.

Τα χαρακτηριστικά του τύπου 3, που θεωρείται από την Kearsley σύγχρονος του τύπου 2, είναι τα εξής:

1. βαθύ σφαιρικό σώμα ύψους 9,7-11 εκ.
2. μικρό χείλος που δεν ξεπερνά τα 1,4 εκ. ύψος και που ξεχωρίζει από το σώμα (3α) ή όχι (3β).
3. δακτυλιόσχημη, ή και χαμηλή βάση ύψους 0,3-0,7 εκ., ένα παράδειγμα (Μαρμάριανη) με επίπεδη.
4. 5πλά, 8πλά, 9πλά, 10πλά, 11πλά ημικύκλια που μπορούν να τέμνονται ή και όχι.
5. ένα παράδειγμα (Μαρμάριανη) με διακοσμητική ταινία κάτω από τη ζώνη των ημικυκλίων.

Το σχήμα δεν φαίνεται να εντάσσεται σε κανέναν από τους γνωστούς τύπους της Kearsley. Ίσως είναι νεώτερο από τους υπόλοιπους τάφους του τύμβου 2 και τον ΜΔ 2173, γεγονός που υποδεικνύεται από τη θέση του τάφου, αφού βρέθηκε αμέσως κάτω από το επιφανειακό στρώμα του τύμβου. Δεδομένου ότι φαίνεται να είναι νεώτερος του ΜΔ 2173, κτέρισμα μάλλον παλιότερου τάφου του ίδιου τύμβου, είναι πιθανή η ΥποΠΓ χρονολόγηση.

6. ΜΔ 2244

Προέλευση

Νεκροταφείο τύμβων στη θέση Αράπης, τύμβος 2, τάφος Α. Ο μοναδικός ΣΚΗ /συνεύρημα με υψίποδα σκύφο.

Θέση

Δεξιά από τα πέλματα του νεκρού.

Διατήρηση

Σχεδόν ολόκληρο, απολεπισμένο, ιδιαίτερα στο εσωτερικό και αποκρουσμένο κυρίως στο χείλος.

Πηλός και Χρώματα

Πηλός κιτρινέρυθρος (7,5YR 6/6 reddish yellow). Με μίκα και εγκλείσματα. Η διακόσμηση με θαμπό αμαυρό, ποικίλων αποχρώσεων (7,5YR 3/1 very dark gray, 7,5YR 4/3 brown, 2,5YR 4/6 red).

Διαστάσεις και αναλογίες

Υψ. : 0,107μ., Διαμ. μεγ. σώματος : 0,14μ., Υψ. βάσης: 0,008μ., Διαμ. βάσης : 0,056μ., Υψ. χείλους : 0,015-0,017μ., Διαμ. χείλους : 0,14μ., Πάχ. τοιχώματος στο χείλος : 0,0032μ., Άνοιγμα λαβών : 0,193μ., Πλ. λαβής: 0,06μ., Πάχ. λαβής : 0,0114-0,013μ. Αναλογίες Κ. % του ύψους (Διάμετρος χείλους/ύψος/ διάμετρος βάσης): **130/100/52**

Περιγραφή

Τροχήλατος, αρκετά ψηλός ΣΚΗ, και ο βαθύτερος σε σχέση με την αναλογία ύψους-διαμέτρου σώματος της σειράς. Σώμα βαθύ ημισφαιρικό/τονισμένο πάνω, με ελαφρά κλίση του ώμου προς το χείλος και με ευθεία κλίση κάτω από τις λαβές όπως και σε άλλους σκύφους με κρεμάμενα

[45]

ημικύκλια (πχ. ο Λευκαντί Τ59-2 κ.α.). Ταινιωτό και εξωστρεφές υψηλό χείλος, ίσης διαμέτρου με τη διάμετρο του σώματος. Αβαθής, κατά τόπους ανεπαίσθητη, αυλάκωση εξωτερικά και ομαλή

μετάβαση S εσωτερικά από το σώμα. Πρόκειται για το μικρότερο άνοιγμα χείλους σε αναλογία με το ύψος του αγγείου και με το άνοιγμα των λαβών. Βάση στενή και υψηλή δακτυλιόσχημη, σχεδόν κωνική, δεύτερη ψηλότερη της σειράς. Δακτύλιος βαθμιδωτός με βαθιά αυλάκωση στο κάτω τμήμα και κωνικού περιγράμματος εσωτερικά. Η στενότερη σε αναλογία με το ύψος, τρίτη των στενών βάσεων σε σχέση με το άνοιγμα των λαβών. Οριζόντιες κυλινδρικές λαβές που προσφύονται στη μέγιστη διάμετρο του σώματος και λίγο ψηλότερα, με λοξή φορά προς τα άνω, χωρίς να υπερβαίνουν το χείλος. Πρώτο στην κατάταξη του ανοίγματος των λαβών σε σχέση με το χείλος των ΣΚΗ του ΜΟ. Πρόκειται για τις πιο ανοιχτές λαβές της σειράς, σχεδόν οριζόντιες. Είναι από τα πιο καλοσχεδιασμένα παραδείγματα με ισοπαχείς, καθαρές και πυκνές πινελιές από σταθερό χέρι, εσωτερικά πιθανότατα ολόβαφο, εκτός από μία εξηρημένη ταινία στη μέση περίπου του χείλους. Δεν διακρίνεται εξηρημένος δακτύλιος, χωρίς να μπορεί να αποκλεισθεί. Εξωτερικά ολόβαφο το χείλος σε συνέχεια του εσωτερικού, υπερκαλύπτοντας ελαφρά και το ανώτατο τμήμα του σώματος και η ορατή πλευρά των λαβών με ελεύθερη πινελιά που συνεχίζει κάθετα χαμηλότερα. Ολόβαφο το κάτω μέρος του σώματος και ο δακτύλιος της βάσης. Στη ζώνη των λαβών, πλατεία μετόπη με εξηρημένο βάθος που κοσμεύεται 14πλά ημικύκλια, σχεδιασμένα με διαβήτη που άφησε έντονο κεντρικό ίχνος. Πολύ βαθιά τεμνόμενα (13), με άκρα που προεκτείνονται στο χείλος και διαγράφουν το μεγαλύτερο μέρος του κύκλου. Καλύπτουν το μέγιστο μέρος της επιφάνειας της μετόπης. Είναι το μοναδικό αγγείο με 14πλά ημικύκλια. Επισημαίνεται το κέντρο με πινελιά κάτω από το χείλος μόνο στο ένα κέντρο των ημικυκλίων, εκείνο που δεν καλύπτεται από την ταινία του χείλους.

Εσωτερικές συγκρίσεις

Όσον αφορά τη σχέση ύψους και διαμέτρου χείλους, μία σχέση που θεωρήθηκε χρονολογικό κριτήριο από τη Kearsley, έχει τον περισσότερο τονισμένο κάθετο άξονα, περισσότερο από τον ΜΔ 2243/ΓαΤυ 1γ. Μία από τις δύο ψηλότερες βάσεις μαζί με ΜΔ 2483/ΓαΤυ 16α. Μερικά από τα στοιχεία που το διαφοροποιούν από άλλα της σειράς του Μακεδονικού Ολύμπου, όπως οι πολύ ανοιχτές λαβές και τα πολλαπλά τεμνόμενα ημικύκλια δεν προϋποθέτουν νεώτερη χρονολόγηση, [\[46\]](#)

όπως προκύπτει από σκύφους της Υστερης Πρωτογεωμετρικής στο Λευκαντί. Εξίσου ανοιχτές λαβές, αλλά με μεγαλύτερο σχετικά χείλος, είναι πάντως και του ρηχού σκύφου ΜΔ 2401. Με ιδιαίτερα ευθεία κλίση προς τη βάση, σχεδόν γωνία κάτω από τις λαβές, όπως ο ΜΔ 2253/ΓαΤυ 2δ και οι ΜΔ 2408/ΓαΤυ 11β, 4726/ΚλαΤυ 1ε, ΜΔ 2248/ΓαΤυ 6στ. Με εξωτερική αυλάκωση στον δακτύλιο της βάσης όπως οι ΜΔ 2173/ΓαΤυ 2α, ΜΔ 2248/ΓαΤυ 6στ, ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15 ιβ. Με πολλαπλά τεμνόμενα ημικύκλια όπως οι ΜΔ 2270/ΓαΤυ 15ιγ, ΜΔ 2401/ΓαΤυ 11β, που καλύπτουν το μέγιστο πλάτος και ύψος της μετόπης όπως ο ΜΔ 2401/ΓαΤυ 11β. Καλύπτουν το μέγιστο πλάτος και ύψος της μετόπης, όπως και ένα ακόμη αγγείο με πλατιά μετόπη, ο ΜΔ 2301/ΓαΤυ 11β (1).

Εξωτερικές συγκρίσεις

Το αγγείο έχει χαρακτηριστικά των τύπων 1 και 2 της Kearsley, τύποι που συνυπάρχουν για ένα διάστημα στα τέλη του τύπου 1 και την αρχή του τύπου 2.

Τα χαρακτηριστικά του τύπου 1 είναι:

1. ύψος από 10 ως 12 εκ. √
2. βαθύ σφαιρικό σώμα, √
3. χείλος ύψους από 1,5 ως 2 εκ., ευθύ με διάφορους βαθμούς εξωστρέφειας, από σχεδόν κάθετο ως κανονικό εξωστρεφές. Συνδέεται ομαλά με το σώμα, μερικές φορές όμως με αβαθή αυλάκωση. √
4. χαμηλή δακτυλιόσχημη, ή και ψηλή κωνική βάση ύψους 0,5-1 εκ. √
5. 7πλά και 8πλά ημικύκλια που τέμνονται ή και όχι, μερικές φορές με εσωτερικό γέμισμα.

6. Πιθανές διακοσμητικές ταινίες κάτω από τη ζώνη των ημικυκλίων.

[47]

Τα χαρακτηριστικά του τύπου 2 είναι τα εξής:

1. Χείλος με τονισμένη τη μετάβαση από το σώμα, συνήθως εξωστρεφές, μερικές φορές πιο κάθετο, ευθύ (2^α και β) και μερικές φορές με καμπύλο περιγράμμα (2γ). Ύψος χείλους από 1,2 ως 2,2 εκ. (με τάση προς το ανώτερο όριο), √
2. Ύψος (συνήθως) από 9,3 ως 11.9 εκ. √
3. Βαθύ σφαιρικό σώμα (2^α και γ), μερικές φορές με πιο ευθύγραμμο το κάτω μέρος του σώματος (2^β). √
4. Βάση δακτυλιόσχημη ή και χαμηλή κωνική ύψους 0,3-1,1 εκ. √
5. 5πλά, 6πλά, 7πλά, 8πλά, 9πλά, 10πλά, 11πλά, 14πλά, ακόμη και 18πλά ημικύκλια που τέμνονται συχνότερα από ότι στον τύπο 1, √
6. Διακοσμητικές ταινίες κάτω από τη ζώνη των ημικυκλίων που εμφανίζονται σπανιότερα από ότι στον τύπο 1.

Οι αναλογίες του εμπίπτουν με παρέκκλιση στην κλίμακα του τύπου 1^α (Καρδιανή Τήνου:

[48]

127/100/50, Τσαουσίτσα Κιλκίς: 130/100/57, Δελφοί: 133/100/54, Βεργίνα: 133/100/55), αλλά με ευθύτερη κλίση στο κάτω μέρος του σώματος όπως στην ομάδα 2^β, που θεωρείται από τη συγγραφέα παράλληλη και λίγο νεώτερη της ομάδας 1.

Ευθεία κλίση κάτω από τις λαβές και υπό γωνία παρατηρείται και σε άλλους τύπους με

[49]

διαφορετικές αναλογίες της Kearsley, όπως πχ. ο σκύφος του Βόλου K1358-Καλπακλί 60,

[50]

τύπου 3^α (144/100/53), ο χαμηλός και ευρύς Sydney NM 73.03 του τύπου 4^α (171/100/83) κ.α. Ο τύπος 3^α έχει βαθύ σφαιρικό σώμα αλλά με χαμηλό εξέχον χείλος (ως 1,4 εκ.) και ο τύπος 4^α είναι συνήθως χαμηλά ευρέα αγγεία με χαμηλό εξέχον χείλος.

Όσον αφορά το σχήμα του αγγείου, συγγενικός φαίνεται ένας σκύφος από τον υπο-πρωτογεωμετρικό αποθέτη στο Λευκαντί αλλά και ο σκύφος P T2 1, χωρίς συνευρήματα, τον οποίο η Kearsley θεωρεί από τους παλιότερους της σειράς, αλλά όχι οι ανασκαφείς που τον

[51]

θεωρούν ΥποΠΓ.

7. ΜΔ 4726

Προέλευση

Κλαδεγή, τύμβος 1, τάφος Ε.

Θέση

Δεξιά από τα πόδια του νεκρού, στους αστραγάλους

Διατήρηση

Σχεδόν ολόκληρο, συγκολλημένο από δύο θραύσματα. Απολεπισμένο, ιδιαίτερα στο εσωτερικό και αποκρουσμένο με αρκετά ιζήματα στο άνω μέρος.

Πηλός και Χρώματα

Πηλός ωχρός (10YR 7/4 very pale brown). Με μίκα και εγκλείσματα. Πιθανό επίχρισμα στο χρώμα του πηλού. Η διακόσμηση με θαμπό αμαυρό (10YR 3/1 very dark gray, 10YR 4/2 dark grayish brown). Τα ίχνη του τροχού έντονα, διαγράφονται και στην εξωτερική επιφάνεια. Καλά ψημμένο, με αρκετά χοντρά τοιχώματα.

Διαστάσεις-Αναλογίες

Υψ. : 0,105μ., Διαμ. μεγ. σώματος : 0,15μ., Υψ. βάσης: 0,005μ., Διαμ. βάσης : 0,0653μ., Υψ. χείλους : 0,016μ., Διαμ. χείλους : 0,152μ., Πάχ. τοιχώματος στο χείλος : 0,0048μ., Άνοιγμα λαβών : 0,205μ., Πλ. λαβής: 0,065., Πάχ. λαβής : 0,012μ. Αναλογίες Κ. % του ύψους (Διάμετρος χείλους/ύψος/διάμετρος βάσης): **144/100/62**

Περιγραφή

Αρκετά ψηλός τροχήλατος ΣΚΗ με σώμα βαθύ, ημισφαιρικό/τονισμένο πάνω με κλίση του ώμου προς το χείλος και με ευθύτερη κλίση προς τη βάση. Ψηλό, ταινιωτό και εξωστρεφές χείλος, που εξέχει ελάχιστα από τη διάμετρο του σώματος (2 χιλ.). Οξεία αυλάκωση εξωτερικά και ομαλό περίγραμμα S εσωτερικά στη μετάβαση από το σώμα.. Δακτυλιόσχημη βάση με αποστρογγυλεμένο δακτύλιο έδρασης και με σχεδόν επίπεδη κάτω επιφάνεια. Ένα από τα επτά

[52]

αγγεία που έχουν ύψος βάσης 0,05 μ., το χαμηλότερο ύψος της σειράς. Σε αναλογία με το ύψος του αγγείου, είναι η πέμπτη χαμηλότερη. Οριζόντιες κυλινδρικές λαβές που προσφύονται κάτω από το χείλος, στη μέγιστη διάμετρο του σώματος και λίγο ψηλότερα, με λοξή φορά προς τα άνω, χωρίς να υπερβαίνουν το χείλος.

Καλοσχεδιασμένο αγγείο με καθαρές πινελιές, εσωτερικά πιθανότατα ολόβαφο εκτός από μία ωχρή ταινία ψηλά στο χείλος. Αγνωστο αν υπήρχε εξηρημένος δίσκος στον πυθμένα. Εξωτερικά, ολόβαφο το χείλος (υπερκαλύπτοντας και το ανώτατο τμήμα του σώματος), η ορατή πλευρά των λαβών με μία ελεύθερη πινελιά που συνεχίζει προς τα κάτω και μία δεύτερη εφαπτόμενη που την ενισχύει σε πλάτος, καθώς και όλο το κάτω μέρος του σώματος και η εξωτερική επιφάνεια του δακτυλίου της βάσης. Στη ζώνη των λαβών, μέσου πλάτους μετόπες με εξηρημένο βάθος κοσμούνται με 8πλά ημικύκλια, σχεδιασμένα με διαβήτη, που τα άκρα τους προεκτείνονται στο χείλος, ρηχά τεμνόμενα στην μία πλευρά (1 ημικύκλιο) και σε απόσταση στην άλλη. Καλύπτουν το μέγιστο πλάτος και το μεγαλύτερο μέρος του ύψους της μετόπης. Επισημαίνεται το κέντρο των ημικυκλίων με πινελιά στα ημικύκλια που δεν καλύπτονται από την ταινία του χείλους.

Εσωτερικές συγκρίσεις

Με κρεμάμενα ημικύκλια σε απόσταση όπως και οι ΜΔ 2390/ΓαΤυ 12στ, ΜΔ 2253/ΓαΤυ 2δ, ΜΔ 2184/ΓαΤυ 4γ (ελαφρά τεμνόμενα στη μία πλευρά). Καλύπτουν το μέγιστο πλάτος και το

[53]

μεγαλύτερο μέρος του ύψους της μετόπης, όπως και άλλα δύο από τα πέντε αγγεία με μετόπες μεσαίου μεγέθους.

Εξωτερικές συγκρίσεις

Οι αναλογίες του αγγείου (**144/100/62**) είναι δυνατό να εμπίπτουν, με παρέκκλιση, στην κλίμακα

[54]

του τύπου 2^α της Kearsley (ΥποΠΓ 132:100:47 / 164:100:63. Βεργίνα Ρ21: 142/100/60) όπου οδηγεί και η γενικότερη μορφολογία του αγγείου.

[55]

Τα χαρακτηριστικά του τύπου 2 είναι τα εξής:

1. Χείλος με τονισμένη τη μετάβαση από το σώμα, συνήθως εξωστρεφές, μερικές φορές πιο κάθετο, ευθύ (2^α και β) και μερικές φορές με καμπύλο περίγραμμα (2γ). Υψος χείλους από 1,2

- ως 2,2 εκ. (με τάση προς το ανώτερο όριο), √
2. Ύψος (συνήθως) από 9,3 ως 11.9 εκ. √
  3. Βαθύ σφαιρικό σώμα (2^α και γ), μερικές φορές με πιο ευθύγραμμο το κάτω μέρος του σώματος (2^β). √
  4. Βάση δακτυλιόσχημη ή και χαμηλή κωνική ύψους 0,3-1,1 εκ. √
  5. 5πλά, 6πλά, 7πλά, 8πλά, 9πλά, 10πλά, 11πλά, 14πλά, ακόμη και 18πλά ημικύκλια που τέμνονται συχνότερα από ότι στον τύπο 1, √
  6. Διακοσμητικές ταινίες κάτω από τη ζώνη των ημικυκλίων που εμφανίζονται σπανιότερα από ότι στον τύπο 1.

Λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα από το Λευκαντί το αγγείο πιθανόν να χρονολογείται σε [\[56\]](#) προχωρημένες φάσεις της ΥΠΓ πιθανόν και στην ΥποΠΓ.

8.ΜΔ 2248

Προέλευση

Νεκροταφείο τύμβων στη θέση Καρίτσα Γαβριά, τύμβος 6, τάφος ΣΤ.

Θέση

Ορθο, δεξιά από τα πόδια του νεκρού, δίπλα στις κνήμες.

Διατήρηση

Σώζεται ολόκληρο το αγγείο, με συγκολλημένο ένα μεγάλο όστρακο και με εκτεταμένες απολεπίσεις, αποκρούσεις και βαθιές ρωγμές.

Πηλός και Χρώματα

Πηλός κιτρινέρυθρος (7,5 YR 6/6–7/6 reddish yellow). Με μίκα και εγκλείσματα. Ωχρο επίχρισμα. Η διακόσμηση με θαμπό ερυθρωπό (2,5YR 5/6, 2,5YR 5/8 red).

Διαστάσεις-Αναλογίες

Υψ. : 0,106μ., Υψ. βάσης: 0,006μ., Διαμ. βάσης : 0,064μ., Διαμ. μεγ. σώματος : 0,155μ., Υψ. χείλους : 0,015μ., Διαμ. χείλους : 0,162-0,153μ. (μέσος όρος 0,1575), Πάχ. τοιχώματος στο χείλος : 0,0039μ., Άνοιγμα λαβών : 0,202μ., Πλ. λαβής: 0,064μ., Πάχ. λαβής : 0,011μ. Αναλογίες Κ. % του ύψους (Διάμετρος χείλους/ύψος/διάμετρος βάσης): **148/100/60**

Περιγραφή

Αρκετά ψηλός τροχήλατος ΣΚΗ, με σώμα βαθύ ημισφαιρικό, ελαφρά κλίση του ώμου προς το χείλος και ευύτερη κλίση προς τη βάση. Ελαφρά πιεσμένο στον άξονα των λαβών. Ψηλό εξωστρεφές ταινιωτό χείλος, που εξέχει της διαμέτρου του σώματος (7 χιλ.), με αβαθή οξεία αυλάκωση στην ένωση με το σώμα εξωτερικά, ρηχό περίγραμμα S εσωτερικά. Δακτυλιόσχημη χαμηλή βάση (0,6μ.), με αβαθή αυλάκωση στην εξωτερική επιφάνεια του δακτύλιου έδρασης, επίπεδη την κάτω επιφάνεια και με μικρό κωνικό έξαρμα στο κέντρο. Χαμηλό κωνικό έξαρμα εσωτερικά στον πυθμένα. Οριζόντιες κυλινδρικές λαβές που προσφύονται κάτω από το χείλος, στη μέγιστη διάμετρο του σώματος και λίγο ψηλότερα, με λοξή φορά προς τα άνω, χωρίς να υπερβαίνουν το χείλος.

Καλοσχεδιασμένο αγγείο με καθαρές πινελιές. Εσωτερικά πιθανότατα ολόβαφο, εκτός από μία

στενή ωχή ταινία ψηλά στο χείλος. Εξηρημένος δίσκος στον πυθμένα δεν διακρίνεται λόγω της απολέπισης. Εξωτερικά, ολόβαφο το χείλος (χωρίς να υπερκαλύπτεται το ανώτατο τμήμα του σώματος) σε συνέχεια του εσωτερικού, η ορατή πλευρά των λαβών με μία ελεύθερη πινελιά που συνεχίζει προς τα κάτω, καθώς και όλο το κάτω μέρος του σώματος και η εξωτερική επιφάνεια του δακτυλίου της βάσης. Στη ζώνη των λαβών, μεσαίου πλάτους μετόπες με εξηρημένο βάθος που κοσμούνται από ζεύγος ομόκεντρων κρεμάμενων ημικυκλίων. Σώζεται μόνο η μία. 9πλά ημικύκλια, ρηχά τεμνόμενα (1 ημικύκλιο), σχεδιασμένα με διαβήτη και με φαρδιά κανονική πινελιά. Καλύπτουν το μέγιστο πλάτος και το μεγαλύτερο μέρος του ύψους της μετόπης. Επισημαίνεται με πινελιά το κέντρο των ημικυκλίων αμέσως κάτω από το χείλος. Στις μία από τις δύο ομάδες ημικυκλίων του ΜΔ 2248 διαγράφεται το μεγαλύτερο μέρος της περιφέρειας του

[57]

μικρότερου εσωτερικού κύκλου.

Εσωτερικές συγκρίσεις

Χείλος εξέχον από τη διάμετρο του σώματος όπως οι ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15ιβ (2) , ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15ιβ (2) , ΜΔ 2390/ ΓαΤυ 12στ, ΜΔ 2173/ ΓαΤυ 2α , ΜΔ 2408/ ΓαΤυ 11β (3), ΜΔ 4726 ΚλαΤυ 1ε, ΜΔ 2301/ΓαΤυ 15θ, ΜΔ 2253/ΓαΤυ 2δ , ΜΔ 2401/ ΓαΤυ 11β (1). Με κρεμάμενα ημικύκλια ρηχά τεμνόμενα όπως στους ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15ιβ (2) , ΜΔ 2301/ΓαΤυ 15θ , ΜΔ 2243/ ΓαΤυ 1γ, που καλύπτουν το μέγιστο πλάτος και το μεγαλύτερο ύψος της μετόπης, όπως στους ΜΔ 4726 ΚλαΤυ 1ε, ΜΔ 2301/ΓαΤυ 15θ, ΜΔ 2270/ ΓαΤυ15ιγ.

Εξωτερικές συγκρίσεις

Οι αναλογίες (148/100/60) είναι δυνατό να εμπίπτουν στις κλίμακες των τύπων 2 (ΥποΠΓ 132:100:47 /

[58]

164:100:63) όπου και μορφολογικά ανήκει το αγγείο και 3 (ΥποΠΓ 143:100:56 / 154:100:74) της Kearsley, ως εξής:

1. στην κλίμακα του τύπου 2^α (Μαρμάριανη 120: 147/100/58, Λευκαντί-Σκουμπρ. Τ56 3: 149/100/62) αλλά με ευθύτερο το κάτω μέρος του σώματος όπως στην ομάδα 2β.
2. στην κλίμακα του τύπου 3β (Ανδρος 145: 147/100/60), αλλά με υψηλό εξέχον χείλος

[59]

Τα χαρακτηριστικά του τύπου 2 είναι τα εξής:

1. Χείλος με τονισμένη τη μετάβαση από το σώμα, συνήθως εξωστρεφές, μερικές φορές πιο κάθετο, ευθύ (2^α και β) και μερικές φορές με καμπύλο περίγραμμα (2γ). Ύψος χείλους από 1,2 ως 2,2 εκ. (με τάση προς το ανώτερο όριο), √
2. Ύψος (συνήθως) από 9,3 ως 11.9 εκ. √
3. Βαθύ σφαιρικό σώμα (2^α και γ), μερικές φορές με πιο ευθύγραμμο το κάτω μέρος του σώματος (2β).
4. Βάση δακτυλιόσχημη ή και χαμηλή κωνική ύψους 0,3-1,1 εκ. √
5. 5πλά, 6πλά, 7πλά, 8πλά, 9πλά, 10πλά, 11πλά, 14πλά, ακόμη και 18πλά ημικύκλια που τέμνονται συχνότερα από ότι στον τύπο 1, √
6. Διακοσμητικές ταινίες κάτω από τη ζώνη των ημικυκλίων που εμφανίζονται σπανιότερα από ότι στον τύπο 1.

[60]

Τα χαρακτηριστικά του τύπου 3, που θεωρείται από την Kearsley σύγχρονος του τύπου 2, είναι τα εξής:

1. βαθύ σφαιρικό σώμα ύψους 9,7-11 εκ. √
2. μικρό χείλος που δεν ξεπερνά τα 1,4 εκ. ύψος και που ξεχωρίζει από το σώμα (3α) ή όχι (3β).
3. δακτυλιόσχημη, ή και χαμηλή βάση ύψους 0,3-0,7 εκ., ένα παράδειγμα (Μαρμάριανη) με

επίπεδη. √

4. 5πλά, 8πλά, 9πλά, 10πλά, 11πλά ημικύκλια που μπορούν να τέμνονται ή και όχι. √
5. ένα παράδειγμα (Μαρμαρίανη) με διακοσμητική ταινία κάτω από τη ζώνη των ημικυκλίων.

[61]

Λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα από το Λευκαντί, ίσως χρονολογείται στην ΥΠΓ.

9.ΜΔ 2514

Προέλευση

Καρίτσα Γαβριά, τύμβος 15, τάφος IB, N2 (ανακομιδή)

Θέση

Με τα οστά της ανακομιδής

Διατήρηση

Συγκολλημένο από πολλά θραύσματα. Με ιδιαίτερα εκτεταμένες απολεπίσεις και αποκρούσεις. Λείπουν πολλά θραύσματα από το σώμα, το χείλος και τη λαβή.

Πηλός και Χρώματα

Πηλός ανοιχτόχρωμος ερυθρός (2,5YR 7/8 light red). Με μίκα και εγκλείσματα. Ωχρο επίχρισμα σε όλη την εξωτερική επιφάνεια όπου αναπτύσσεται η διακόσμηση και εσωτερικά τουλάχιστον στον εξηρημένο δίσκο του πυθμένα. Η διακόσμηση με ερυθρωπό (7,5YR 5/6, 7,5YR 5/8 red).

Διαστάσεις-Αναλογίες

Υψ. : 0,105μ., Υψ. βάσης: 0,005μ., Διαμ. βάσης : 0,0642μ., Διαμ. μέγιστη σώματος : 0,144μ. Υψ. χείλους : 0,016μ., Διαμ. χείλους : 0,148μ., Πάχ. τοιχώματος στο χείλος : 0,003μ., Άνοιγμα λαβών : 0,196μ., Πλ. λαβής: 0,066μ., Πάχ. λαβής : 0,0126μ. Αναλογίες Κ. % του ύψους (Διάμετρος χείλους/ ύψος/διάμετρος βάσης): **140/100/61**

Περιγραφή

Τροχήλατος και αρκετά ψηλός ΣΚΗ με βαθύ ημισφαιρικό σώμα και κλίση του ώμου προς το χείλος. Ψηλό ταινιωτό και εξωστρεφές χείλος, που εξέχει ελάχιστα (4 χιλ.) της διαμέτρου του σώματος. Με ρηχή ήπια αυλάκωση εξωτερικά, ομαλό περίγραμμα S εσωτερικά στη μετάβαση από το σώμα.

Δακτυλιόσχημη βάση με επίπεδη κάτω επιφάνεια και το μοναδικό με χαμηλή κυκλική βάθυνση στον πυθμένα εσωτερικά. Σε αναλογία με το ύψος του αγγείου, είναι η τέταρτη χαμηλότερη βάση της σειράς, η δεύτερη φαρδύτερη σε αναλογία με τη διάμετρο σώματος και το άνοιγμα του χείλους

[62]

και ένα από τα επτά αγγεία που έχουν ύψος βάσης 0,05 μ., το χαμηλότερο της σειράς.

Οριζόντιες κυλινδρικές λαβές που προσφύονται κάτω από το χείλος, στη μέγιστη διάμετρο του σώματος και λίγο ψηλότερα, με λοξή φορά προς τα άνω, χωρίς να υπερβαίνουν το χείλος.

Σκύφος με αρκετά ακατάστατες παχιές πινελιές, που θα ήταν ολόβαφος εσωτερικά, εκτός από μία στενή ταινία ψηλά στο χείλος και δίσκο στον πυθμένα. Ολόβαφο το χείλος (χωρίς να υπερκαλύπτεται το ανώτατο τμήμα του σώματος) και η ορατή πλευρά των λαβών με μία ελεύθερη πινελιά που τα άκρα της προεκτείνονται λοξά προς τα κάτω. Επίσης ολόβαφο το κατώτερο μέρος του σώματος και η εξωτερική επιφάνεια του δακτυλίου της βάσης. Στη ζώνη των λαβών, στενές

εξηρημένες μετόπες που κοσμούνται με 8πλά ημικύκλια σχεδιασμένα με διαβήτη, με φαρδιά ακανόνιστη πινελιά και με άκρα που προεκτείνονται στο χείλος. Εφαπτόμενα στη μία πλευρά και ρηχά τεμνόμενα στην άλλη (2 ημικύκλια), καλύπτουν σχεδόν όλη την επιφάνεια της μετόπης. Επισημαίνεται με πινελιά το κέντρο των ημικυκλίων κάτω από το χείλος. Είναι το μοναδικό με στενή μετόπη με ημικύκλια που καλύπτουν το μέγιστο πλάτος και όλο της το ύψος.

Αμέσως κάτω από τις μετόπες, δύο στενές γραπτές ταινίες. Οι διακοσμητικές αυτές ταινίες, που στην περίπτωση του Μακεδονικού Ολύμπου εμφανίζονται μόνο στον σκύφο αυτόν, τον 2408, το 2173 και τον ΜΔ 2243 (μία ταινία), δεν είναι σπάνιες στην ομάδα 1 της Kearsley, σπανιότερες και στην ομάδα 2.

Εσωτερικές συγκρίσεις

Συνυπήρχε στον ίδιο νεκρό με τον ΜΔ 2514, άρα είναι σύγχρονοι. Από την σύγκριση των δύο αγγείων προκύπτει ότι χρονικά μπορούν συνυπάρχουν στους ΣΚΗ της σειράς αρκετά κοινά, αλλά και αρκετά διαφορετικά χαρακτηριστικά. Από τη συνύπαρξη στον ίδιο νεκρό των δύο σκύφων προκύπτει ότι χρονικά μπορούν συνυπάρχουν στους ΣΚΗ της σειράς τα εξής διαφορετικά χαρακτηριστικά, που δεν ενισχύουν τη συσχέτισή τους με χρονολογικά κριτήρια:

1. αμαυρή (ΜΔ2517) ή ερυθρή (ΜΔ 2514) διακόσμηση, ρόδινος (ΜΔ2517) ή ερυθρός (ΜΔ 2514) πηλός
2. ελαφρά κοίλη (ΜΔ2517) ή επίπεδη (ΜΔ 2514) κάτω επιφάνεια σώματος, χαμηλό κωνικό έξαρμα στον πυθμένα (ΜΔ 2517) ή κυκλική βάθυνση στον πυθμένα (ΜΔ 2514)
3. εξωτερική αυλάκωση του δακτυλίου έδρασης (ΜΔ 2517) αλλά και όχι (ΜΔ 2514)
4. πιεσμένος άξονας λαβών (ΜΔ 2517) ή όχι (ΜΔ 2514)
5. απόκλιση στο ύψος του χείλους (ΜΔ 2517: 0,019 μ., ΜΔ 2514: 0,016 μ.), απόκλιση στη σχέση ύψους-ύψους χείλους (ΜΔ 2517: 5,6, ΜΔ 2514: 6,5)
6. μικρή απόκλιση στις σχέσεις ύψους-ανοίγματος λαβών (ΜΔ 2517: 0,56, ΜΔ 2514: 0,53), χείλους-ανοίγματος λαβών (ΜΔ 2517: 0,793, ΜΔ 2514: 0,755)
7. πλατιές (ΜΔ2517) ή στενές (ΜΔ 2514) μετόπες
8. ύπαρξη (ΜΔ 2514) ή όχι (ΜΔ2517) διακοσμητικών ταινιών κάτω από τις μετόπες
9. 10πλά (ΜΔ2517) ή 8πλά (ΜΔ 2514) ημικύκλια, εφαπτόμενα (ΜΔ2517) ή ρηχά τεμνόμενα τουλάχιστον στη μία πλευρά (ΜΔ 2514), με καθαρές πινελιές (ΜΔ2517) ή ακατάστατες (ΜΔ2517)
10. διαγράφεται το μεγαλύτερο μέρος του κεντρικού ημικυκλίου (ΜΔ 2514) ή όχι (ΜΔ2517).

Συνυπάρχουν τα εξής χαρακτηριστικά:

1. ημισφαιρικό βαθύ και αρκετά ψηλό σώμα
2. χείλος που εξέχει ελάχιστα από τη διάμετρο των λαβών
3. παρόμοια αναλογία Kearsley: 141/100/60, 140/100/61 με ταύτιση της σχέσης ύψους-διαμέτρου χείλους (0,7) και σχεδόν ταύτιση της σχέσης ύψους-διαμέτρου βάσης (ΜΔ 2517: 1,64, ΜΔ 2514: 1,63)
4. παρόμοια σχέση ύψους-διαμέτρου σώματος (ΜΔ 2517:0,7133, ΜΔ 2514: 0,7291)
5. παρόμοια σχέση διαμέτρου σώματος-διαμέτρου βάσης* (ΜΔ 2517:2,308, ΜΔ 2514: 2,243)
6. παρόμοια σχέση διαμέτρου χείλους-διαμέτρου βάσης* (ΜΔ 2517:2,33, ΜΔ 2514: 2,3052)
7. παρόμοια σχέση ανοίγματος λαβών-βάσης (ΜΔ 2517: 2,938, ΜΔ 2514: 3,052)
8. παρόμοιο ύψος αγγείου (ΜΔ2517: 0,107μ., ΜΔ 2514: 0,105μ.)
9. παρόμοιο ύψος βάσης (ΜΔ 2517:0,006μ., ΜΔ 2514: 0,005μ.)

Χείλος εξέχον από τη διάμετρο του σώματος όπως όπως το συνεύρημα ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15ιβ (2) και οι ΜΔ 2390/ ΓαΤυ 12στ, ΜΔ 2173/ ΓαΤυ 2α, ΜΔ 2408/ ΓαΤυ 11β (3), 4726/ΚλαΤυ 1ε, ΜΔ 2248/ΓαΤυ 6στ, ΜΔ 2301/ΓαΤυ 15θ, ΜΔ 2253/ ΓαΤυ 2δ, ΜΔ 2401/ΓαΤυ 11β (1). Με κρεμάμενα ημικύκλια ρηχά τεμνόμενα όπως οι ΜΔ 2301/ΓαΤυ 15θ, ΜΔ 2243/ ΓαΤυ 1γ, ΜΔ 2248/ΓαΤυ 6στ, 8πλά όπως οι ΜΔ

4726/ΚλαΤυ 1ε, ΜΔ 2401/ΓαΤυ 11β (1).

Εξωτερικές συγκρίσεις

Οι αναλογίες **140/100/61** είναι δυνατόν να εμπίπτουν στην κλίμακα του τύπου 2^α της Kearsley (ΥποΠΓ Βεργίνα Ρ21: 142/100/60) όπου οδηγεί και η γενικότερη μορφολογία του αγγείου.

[63]

Τα χαρακτηριστικά του τύπου 2 είναι τα εξής:

1. Χείλος με τονισμένη τη μετάβαση από το σώμα, συνήθως εξωστρεφές, μερικές φορές πιο κάθετο, ευθύ (2^α και β) και μερικές φορές με καμπύλο περίγραμμα (2γ). Ύψος χείλους από 1,2 ως 2,2 εκ. (με τάση προς το ανώτερο όριο), √
2. Ύψος (συνήθως) από 9,3 ως 11.9 εκ. √
3. Βαθύ σφαιρικό σώμα (2^α και γ), μερικές φορές με πιο ευθύγραμμο το κάτω μέρος του σώματος (2β). √
4. Βάση δακτυλιόσχημη ή και χαμηλή κωνική ύψους 0,3-1,1 εκ. √
5. 5πλά, 6πλά, 7πλά, 8πλά, 9πλά, 10πλά, 11πλά, 14πλά, ακόμη και 18πλά ημικύκλια που τέμνονται συχνότερα από ότι στον τύπο 1, √
6. Διακοσμητικές ταινίες κάτω από τη ζώνη των ημικυκλίων που εμφανίζονται σπανιότερα από ότι στον τύπο 1. √

[64]

Λαμβάνοντας υπόψη και τα δεδομένα από το Λευκαντί, το αγγείο ίσως χρονολογείται στην ΥΠΓ.

10.ΜΔ 2184

Προέλευση

Καρίτσα Γαβριά, τύμβος 4, τάφος Γ.

Θέση

Δεξιά από τα πόδια του νεκρού, όρθιο δίπλα στους αστραγάλους και το κύπελλο ΜΔ 2245.

Διατήρηση

Συγκολλημένο από θραύσματα, λείπει μεγάλο μέρος του σώματος και αρκετό από το χείλος. Απολεπισμένο, αποκρουσμένο, με ρωγμές.

Πηλός και Χρώματα

Πηλός κιτρινέρυθρος (7,5 YR 7/6 reddish yellow). Λεπτόκοκκος, με μίκα και μικρά εγκλείσματα, χωρίς σκουρόχρωμο πυρήνα. Η διακόσμηση με θαμπό ερυθρωπό χρώμα (2,5YR 4/6, 2,5YR 4/8red), με σκούρες αποχρώσεις.

Διαστάσεις-Αναλογίες

Υψ. : 0,101μ., Υψ. βάσης: 0,005μ., Διαμ. βάσης : 0,066μ., Διαμ. μεγ. σώματος : 0,145μ., Υψ. χείλους : 0,021-0,017μ., Διαμ. χείλους : 0,142μ., Πάχ. τοιχώματος στο χείλος : 0,0032μ., Άνοιγμα λαβών : 0,191μ., Πλ. λαβής: 0,062μ., Πάχ. λαβής : 0,011μ. Αναλογίες K. % του ύψους (Διάμετρος χείλους/ύψους/ διάμετρος βάσης): **140/100/65**

Περιγραφή

Με ύψος που μόλις ξεπερνά τα 0,10 μ. (0,101μ) είναι 4^{ος} στη σειρά των χαμηλότερων της σειράς. Σώμα βαθύ, ημισφαιρικό, με κλίση του ώμου προς το χείλος, ευθύτερη κλίση κάτω από τη ζώνη των λαβών και μετάβαση με ήπια αυλάκωση εξωτερικά, ομαλό περίγραμμα S εσωτερικά, σε ψηλό,

ταινιωτό και εξωστρεφές χείλος, που εισέχει ελάχιστα (3 χιλ.) από τη διάμετρο του σώματος. Το ύψος του χείλους ποικίλει άτεχνα. Έχει δακτυλιόσχημη πλατεία βάση με επίπεδη κάτω επιφάνεια και δακτύλιο έδρασης με αυλάκωση εσωτερικά. Πρώτος στην κατάταξη των φαρυγγικών βάσεων σε σχέση με το ύψος, τη διάμετρο χείλους και σώματος και με το άνοιγμα των λαβών της σειράς.

[65]

Είναι ένα από τα επτά αγγεία που έχουν ύψος βάσης 0,05 μ., το χαμηλότερο της σειράς. Σε αναλογία με το ύψος του αγγείου, είναι η έβδομη χαμηλότερη. Οι λαβές, οριζόντιες και κυλινδρικές, προσφύονται κάτω από το χείλος, στη μέγιστη διάμετρο του σώματος και λίγο ψηλότερα, με λοξή φορά προς τα άνω, χωρίς να υπερβαίνουν το χείλος.

Αρκετά καλοσχεδιασμένο αγγείο, με σχετικά καθαρές πινελιές, εσωτερικά πιθανότατα ολόβαφο, εκτός από μικρό δίσκο στον πυθμένα και εξηρημένη ταινία ψηλά στο χείλος.

Εξωτερικά, ολόβαφο το χείλος (υπερκαλύπτοντας ελάχιστα και το ανώτατο τμήμα του σώματος) και η ορατή πλευρά των λαβών με μία ελεύθερη πινελιά που συνεχίζει προς τα κάτω και μία δεύτερη εφαπτόμενη που αγκαλιάζει εξωτερικά τη λαβή. Ολόβαφο και όλο το κάτω μέρος του σώματος και η εξωτερική επιφάνεια του δακτυλίου της βάσης. Άβαφη στενή ταινία στην ένωση της βάσης και του σώματος. Άβαφη η κάτω επιφάνεια της βάσης. Στη ζώνη των λαβών, πολύ στενές μετόπες με 7πλά ημικύκλια, σχεδιασμένα με διαβήτη και με άκρα που προεκτείνονται στο χείλος. Ρηχά τεμνόμενα στην μία πλευρά και σε μικρή απόσταση στην άλλη. Καλύπτουν το μέγιστο πλάτος και ύψος της στενής μετόπης. Δεν επισημαίνεται με πινελιά το κέντρο των ημικυκλίων αμέσως κάτω από το χείλος.

Εσωτερικές συγκρίσεις

Βάση δακτυλιόσχημη με εσωτερική αυλάκωση στον δακτύλιο όπως ο ΜΔ 2294/ΓαΤυ 15β (2). Μαζί με το ΜΔ 2408/ ΓαΤυ 11β (3) τα μόνα αγγεία με 7πλά ημικύκλια. Μαζί με τον ΜΔ 2253/ΓαΤυ 2δ είναι τα μόνα με στενή μετόπη με ημικύκλια που καλύπτουν το μεγαλύτερο πλάτος και ύψος της μετόπης

Εξωτερικές συγκρίσεις

Οι αναλογίες 140/100/65 είναι δυνατό να εμπίπτουν στις κλίμακες των τύπων 2 και 3 της Kearsley (ΥποΠΓ), ως εξής:

[66]

1. στην κλίμακα του τύπου 2γ (Λευκαντί T59A 3: 141/100/63), αλλά το αγγείο έχει ευθύ χείλος και το κάτω μέρος του σώματος είναι σε σημεία ευθύτερο, όπως στη 2β.

[67]

2. στην κλίμακα του τύπου 3β (Λευκαντί P T39B 5: 143/100/65), αλλά το αγγείο έχει πολύ υψηλό χείλος και το κάτω μέρος του σώματος είναι ευθύτερο

[68]

Τα χαρακτηριστικά του τύπου 2 είναι τα εξής:

1. Χείλος με τονισμένη τη μετάβαση από το σώμα, συνήθως εξωστρεφές, μερικές φορές πιο κάθετο, ευθύ (2^α και β) και μερικές φορές με καμπύλο περιγράμμα (2γ). Ύψος χείλους από 1,2 ως 2,2 εκ. (με τάση προς το ανώτερο όριο), √
2. Ύψος (συνήθως) από 9,3 ως 11.9 εκ. √
3. Βαθύ σφαιρικό σώμα (2^α και γ), μερικές φορές με πιο ευθύγραμμο το κάτω μέρος του σώματος (2β). √
4. Βάση δακτυλιόσχημη ή και χαμηλή κωνική ύψους 0,3-1,1 εκ. √
5. 5πλά, 6πλά, 7πλά, 8πλά, 9πλά, 10πλά, 11πλά, 14πλά, ακόμη και 18πλά ημικύκλια που τέμνονται συχνότερα από ότι στον τύπο 1, √
6. Διακοσμητικές ταινίες κάτω από τη ζώνη των ημικυκλίων που εμφανίζονται σπανιότερα από

ότι στον τύπο 1.

[69]

Τα χαρακτηριστικά του τύπου 3, που θεωρείται από την Kearsley σύγχρονος του τύπου 2, είναι τα εξής:

1. βαθύ σφαιρικό σώμα ύψους 9,7-11 εκ. √
2. μικρό χείλος που δεν ξεπερνά τα 1,4 εκ. ύψος και που ξεχωρίζει από το σώμα (3α) ή όχι (3β).
3. δακτυλιόσχημη, ή και χαμηλή βάση ύψους 0,3-0,7 εκ., ένα παράδειγμα (Μαρμάριανη) με επίπεδη. √
4. 5πλά, 8πλά, 9πλά, 10πλά, 11πλά ημικύκλια που μπορούν να τέμνονται ή και όχι. √
5. ένα παράδειγμα (Μαρμάριανη) με διακοσμητική ταινία κάτω από τη ζώνη των ημικυκλίων.

Ανάμεσα στα συννευρήματα συμπεριλαμβάνεται κύπελλο που συνηγορεί για την

[70]

υποπρωτογεωμετρική χρονολόγηση, όπως και τα δεδομένα από το Λευκαντί.

11. ΜΔ 2390

Προέλευση

Καρίτσα Γαβριά, τύμβος 12, τάφος ΣΤ.

Θέση

Δεξιά από τα γόνατα του νεκρού, δίπλα στην πρόχου ΜΔ 2387.

Διατήρηση

Συγκολλημένο από πολλά μικρά θραύσματα, σώζει και μερικά όστρακα που δεν συγκολλούνται. Λείπουν θραύσματα από τη βάση, το σώμα και το χείλος. Με εξαιρετικά εκτεταμένες απολεπίσεις και αποκρούσεις.

Πηλός και Χρώματα

Πηλός ωχρός, 10 YR 7/4 very pale brown. Με μίκα, πιθανόν και εγκλείσματα. Ίσως υπήρχε ωχρότερο επίχρισμα. Η διακόσμηση με θαμπό αμαυρό (10YR 3/1 very dark gray) και ερυθρωπό (5YR 5/6, 5YR 4/6 yellowish red). Χωρίς τεφρό πυρήνα.

Διαστάσεις-Αναλογίες

Υψ. : 0,109μ., Διαμ. σώματος μεγ. : 0,16μ., Υψ. βάσης: 0,005μ., Διαμ. βάσης : 0,0703μ. Υψ. χείλους : 0,017μ., Διαμ. χείλους : 0,163μ., Πάχ. τοιχώματος στο χείλος : 0,0041μ., Άνοιγμα λαβών: 0,215, Πλ. λαβής: 0,068μ., Πάχ. λαβής : 0,012μ. Αναλογίες Κ. % του ύψους (Διάμετρος χείλους/ύψος/διάμετρος βάσης): **149/100/64**

Περιγραφή

Τροχήλατος γραπτός και αρκετά ψηλός ΣΚΗ με σώμα βαθύ ημισφαιρικό, με ελαφρά κλίση του ώμου προς το χείλος και ευθύτερη την κλίση προς τη βάση. Ψηλό, ταινιωτό και εξωστρεφές χείλος, που εξέχει ελάχιστα (3 χιλ.) της διαμέτρου του σώματος. Με ρηχή ήπια αυλάκωση εξωτερικά, ομαλό περίγραμμα S εσωτερικά στη μετάβαση από το σώμα. Ως εξαίρεση του κανόνα που θέλει τους ΣΚΗ να έχουν δακτυλιόσχημη βάση, έχει δισκόμορφη, ελαφρά κοίλη χαμηλή βάση. Παρόμοια υπάρχει

1. στην ομάδα 1β της Kearsley (Αθήνα, ΕΑΜ, Μαρμάριανη 122, αρ. 173) που υποδεικνύει ίσως

μία επιχώρια συνήθεια στην περιοχή του Ολύμπου, όπως και στην περίπτωση της απουσίας βάσης του ΜΔ **2253**.

2. στην ομάδα 6 των μικρών και ύστερων αγγείων της Kearsley.

Είναι ένα από τα επτά αγγεία που έχουν ύψος βάσης **0,05** μ., το χαμηλότερο ύψος βάσεων της σειράς. Σε αναλογία με το ύψος του αγγείου, είναι η τρίτη χαμηλότερη. Οριζόντιες κυλινδρικές λαβές που προσφύονται κάτω από το χείλος, στη μέγιστη διάμετρο του σώματος και λίγο ψηλότερα, με λοξή φορά προς τα άνω, χωρίς να υπερβαίνουν το χείλος.

Με κακή την κατάσταση διατήρησης της διακόσμησης, ήταν εσωτερικά πιθανότατα ολόβαφο, πιθανόν με εξηρημένη ταινία στο χείλος. Αγνωστο αν υπήρχε εξηρημένος δίσκος στον πυθμένα.

Εξωτερικά ολόβαφο το χείλος σε συνέχεια του εσωτερικού (υπερκαλύπτοντας ελάχιστα και το ανώτατο τμήμα του σώματος) και η ορατή πλευρά των λαβών, με ακανόνιστη πινελιά που τα άκρα της προεκτείνονται κάθετα προς τα κάτω. Ολόβαφο και το κάτω μέρος του σώματος, όσο σώζεται.

Στη ζώνη των λαβών, από μία εξηρημένη στενή μετόπη σε κάθε κύρια όψη που κοσμείται με 9πλά ημικύκλια, σχεδιασμένα με διαβήτη, με φαρδιές κανονικές πινελιές και σε μικρή απόσταση μεταξύ τους. Καλύπτουν όλο το πλάτος και το μέγιστο μέρος του ύψους της μετόπης. Είναι το μοναδικό αγγείο με στενή μετόπη και ημικύκλια που καλύπτουν όλο το πλάτος και το μέγιστο ύψος.

Εσωτερικές συγκρίσεις

Χείλος εξέχον από τη διάμετρο του σώματος όπως οι ΜΔ 2173/ ΓαΤυ 2α, ΜΔ 2301/ΓαΤυ 15θ, ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15 ιβ, ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ, ΜΔ 2408/ ΓαΤυ 11β (3), 4726/ΚλαΤυ 1ε, ΜΔ 2248/ΓαΤυ 6στ, ΜΔ 2253/ΓαΤυ 2δ, ΜΔ 2401/ΓαΤυ 11β (1). Με κρεμάμενα ημικύκλια σε απόσταση όπως οι ΜΔ 2253/ΓαΤυ 2δ, ΜΔ 2184/ΓαΤυ 4γ (ελαφρά τεμνόμενα στη μία πλευρά), ΜΔ 4726 ΚλαΤυ 1ε. (στη μία πλευρά εφαπτόμενα).

Εξωτερικές συγκρίσεις

Οι αναλογίες **149/100/64** είναι δυνατό να εμπίπτουν

1. στην κλίμακα του τύπου 2^α της Kearsley (ΥποΠΓ 132:100:47 / 164:100:63. [71] Λευκαντί-

Σκουμπ. T56 3: 149/100/62), όπου οδηγεί και η γενικότερη μορφολογία του αγγείου, [72] και

2. στην κλίμακα του τύπου 5^α (ΥποΠΓ Κύπρος 34: 149/100/66). [73]

[74]

Τα χαρακτηριστικά του τύπου 2 είναι τα εξής:

1. Χείλος με τονισμένη τη μετάβαση από το σώμα, συνήθως εξωστρεφές, μερικές φορές πιο κάθετο, ευθύ (2^α και β) και μερικές φορές με καμπύλο περιγράμμα (2γ). Ύψος χείλους από 1,2 ως 2,2 εκ. (με τάση προς το ανώτερο όριο), √
2. Ύψος (συνήθως) από 9,3 ως 11,9 εκ. √
3. Βαθύ σφαιρικό σώμα (2^α και γ), μερικές φορές με πιο ευθύγραμμο το κάτω μέρος του σώματος (2β). √
4. Βάση δακτυλιόσχημη ή και χαμηλή κωνική ύψους 0,3-1,1 εκ.
5. 5πλά, 6πλά, 7πλά, 8πλά, 9πλά, 10πλά, 11πλά, 14πλά, ακόμη και 18πλά ημικύκλια που τέμνονται συχνότερα από ότι στον τύπο 1, √
6. Διακοσμητικές ταινίες κάτω από τη ζώνη των ημικυκλίων που εμφανίζονται σπανιότερα από ότι στον τύπο 1.

Τα χαρακτηριστικά του τύπου 5 είναι τα εξής:

1. ρηχό σώμα
2. εισέχον από τον ώμο καμπύλο χείλος ύψους ± 1,1.

3. ύψος ± 8 εκ.
4. ευθύτερη, συνήθως, κλίση του σώματος
5. ύψος βάσης ± 0,06 - 0,07 εκ.
6. 6πλά, 7πλά, 8πλά, 9πλά, 10πλά, 13πλά τεμνόμενα ημικύκλια √

Η μορφολογία του το κατατάσσει στην ομάδα 2^α, δεδομένου ότι η ομάδα 5 έχει πολύ διαφορετικά χαρακτηριστικά (ρηχό σώμα, χαμηλό-εισέχον-κοίλο χείλος). Λαμβάνοντας υπόψη και τα δεδομένα

[\[75\]](#)

από το Λευκαντί, το αγγείο πιθανόν χρονολογείται στην ΥΠΤ/ΥποΠΓ Ι.

12.ΜΔ 2173

Προέλευση

Καρίτσα Γαβριά, τύμβος 2, τάφος Α.

Θέση

Αριστερά του κρανίου, γερμένο πλάγια, με το άνοιγμα του χείλους προς στο κεφάλι.

Διατήρηση

Σχεδόν ολόκληρο, λείπει αρκετό μέρος του χείλους. Απολεπισμένο έντονα και αποκρουσμένο σχεδόν σε όλη του την επιφάνεια.

Πηλός και Χρώματα

Πηλός ρόδινος (2,5YR 6/8 light red). Με μίκα και εγκλείσματα. Στο παχύτερο σημείο του σώματος τεφρός πυρήνας. Η διακόσμηση με ερυθρωπό (2,5YR 4/4 reddish brown) και αποχρώσεις με θαμπό αμαυρό (2,5YR 4/1 dark reddish gray).

Διαστάσεις-Αναλογίες

Υψ. : 0,105μ., Υψ. βάσης: 0,007μ., Διαμ. βάσης : 0,0667μ. Διαμ. μεγ. σώματος : 0,16μ. Υψ. χείλους : 0,016μ., Διαμ. χείλους : 0,166-0,155μ. (μέσος όρος 0,1605μ.) Πάχ. τοιχώματος στο χείλος : 0,0037μ. Άνοιγμα λαβών : 0,21μ., Πλ. λαβής: 0,07., Πάχ. λαβής : 0,011μ. Αναλογίες Κ. % του ύψους (Διάμετρος χείλους/ύψος/διάμετρος βάσης): **152/100/63,5**.

Περιγραφή

Είναι αρκετά ψηλός ΣΚΗ με σώμα βαθύ ημισφαιρικό, ελαφρά κλίση του ώμου προς το χείλος και πιεσμένο στον άξονα των λαβών. Έχει ψηλό, ταινιωτό και εξωστρεφές χείλος με διάμετρο που εξέχει ελαφρά (7 χιλ.) της διαμέτρου του σώματος. Ρηχή ήπια αυλάκωση εξωτερικά, ομαλό περίγραμμα S εσωτερικά στη μετάβαση από το σώμα. Έχει δακτυλιόσχημη βάση και βαθμιδωτό δακτύλιο έδρασης με αυλάκωση στο κάτω του μέρος, που σε κάποια σημεία διακόπτεται. Εσωτερικά στον πυθμένα, χαμηλό κωνικό έξαρμα, ένας από τους πέντε ΣΚΗ της σειράς με αυτό το

[\[76\]](#)

χαρακτηριστικό. Ελαφρά κυρτή κάτω επιφάνεια. Οριζόντιες κυλινδρικές λαβές που προσφύονται στη μέγιστη διάμετρο του σώματος και λίγο ψηλότερα, με λοξή φορά προς τα πάνω, χωρίς να υπερβαίνουν το χείλος.

Πρόκειται για ένα καλοσχεδιασμένο αγγείο, με καθαρές πινελιές, εσωτερικά ολόβαφο, εκτός από μικρό εξηρημένο δίσκο στον πυθμένα και μία ωχρή ταινία ψηλά στο χείλος. Εξωτερικά, ολόβαφο το χείλος υπερκαλύπτοντας ελάχιστα και το ανώτατο τμήμα του σώματος. Ολόβαφη και η ορατή πλευρά των λαβών, με μία ελεύθερη πινελιά που συνεχίζει ως το επίσης ολόβαφο κατώτερο τμήμα

του σώματος. Μία δεύτερη αγκαλιάζει την λαβή εξωτερικά, πιθανόν και μία τρίτη σε μία τουλάχιστον λαβή. Ολόβαφη η βάση και ολόκληρη η κάτω επιφάνεια έδρασης. Στη ζώνη των λαβών, πλατιές, μετόπες με εξηρημένο βάθος που καλύπτονται με υπόλευκο επίχρισμα και κοσμούνται από ζεύγη ομόκεντρων κρεμάμενων ημικυκλίων. Σώζονται σε κακή κατάσταση. 9πλά ημικύκλια, εφαπτόμενα στη μία πλευρά και σε μικρή απόσταση στην άλλη, σχεδιασμένα με διαβήτη, με πλατιές κανονικές πινελιές και με άκρα που προεκτείνονται στο χείλος. Καλύπτουν όλο το πλάτος της μετόπης και περίπου το μισό του ύψους της. Επισημαίνεται το κέντρο των ημικυκλίων με πινελιά, αμέσως κάτω από το χείλος.

Εσωτερικές συγκρίσεις

Με εξωτερική αυλάκωση στον δακτύλιο της βάσης όπως οι ΜΔ 2517/ ΓαΤυ 15ιβ (2), ΜΔ 2248/ ΓαΤυ 6στ, ΜΔ 2244/ ΑρΤυ 2α. Με κρεμάμενα ημικύκλια εφαπτόμενα όπως οι ΜΔ 2517/ ΓαΤυ 15ιβ (2), ΜΔ 2408/ ΓαΤυ 11β (3), Δ 2322/ ΓαΤυ 14α, που καλύπτουν το μέγιστο πλάτος και περίπου το μισό του ύψους της μετόπης όπως ο ΜΔ 2322/ ΓαΤυ 14α, με επίσης πλατειά μετόπη.

Εξωτερικές συγκρίσεις

Οι αναλογίες 152/100/63,5 είναι δυνατό να εμπίπτουν στις κλίμακες των τύπων 2, 4, 5 (ΥποΠΓ) της Kearsley, ως εξής:

1. στην κλίμακα του τύπου 2^α (Αμαθούς: 151/100/63, Βεργίνα: 150/100/63). [77]
2. στην κλίμακα του τύπου 2γ (Καπακλί 56: 152/100/61), αλλά χωρίς καμπύλο χείλος. [78]
3. στην κλίμακα του τύπου 5^α (Κύπρος 33: 152/100/62), αλλά είναι ψηλότερο αγγείο, με ψηλό, [79]
εξέχον και ευθύ χείλος.

[80]

Τα χαρακτηριστικά του τύπου 2 είναι τα εξής:

1. Χείλος με τονισμένη τη μετάβαση από το σώμα, συνήθως εξωστρεφές, μερικές φορές πιο κάθετο, ευθύ (2^α και β) και μερικές φορές με καμπύλο περίγραμμα (2γ). Ύψος χείλους από 1,2 ως 2,2 εκ. (με τάση προς το ανώτερο όριο), √
2. Ύψος (συνήθως) από 9,3 ως 11,9 εκ. √
3. Βαθύ σφαιρικό σώμα (2^α και γ), μερικές φορές με πιο ευθύγραμμο το κάτω μέρος του σώματος (2β). √
4. Βάση δακτυλιόσχημη ή και χαμηλή κωνική ύψους 0,3-1,1 εκ. √
5. 5πλά, 6πλά, 7πλά, 8πλά, 9πλά, 10πλά, 11πλά, 14πλά, ακόμη και 18πλά ημικύκλια που τέμνονται συχνότερα από ότι στον τύπο 1, √
6. Διακοσμητικές ταινίες κάτω από τη ζώνη των ημικυκλίων που εμφανίζονται σπανιότερα από ότι στον τύπο 1.

Τα χαρακτηριστικά του τύπου 5 είναι τα εξής:

1. εισέχον καμπύλο χείλος ύψους ± 1,1 – 8 εκ.
2. ύψος ± 8 εκ.
3. ευθύτερη, συνήθως, κλίση του σώματος
4. ύψος βάσης ± 0,06 - 0,07 εκ. √
5. 6πλά, 7πλά, 8πλά, 9πλά, 10πλά, 13πλά τεμνόμενα ημικύκλια √

Η μορφολογία του αγγείου το κατατάσσει στην ομάδα Kearsley 2^α. Λαμβάνοντας υπόψη την υψίποδη λεκανίδα ΜΔ 2174 που ανήκει στα συννευρήματά του, το αγγείο φαίνεται να χρονολογείται

[81]

στην ΥΠΓ, ίσως σε προχωρημένα στάδια.

13.ΜΔ 2408**Προέλευση**

Καρίτσα Γαβριά, τύμβος 11, τάφος Β, Ν3.

Θέση

Με τα οστά της ανακομιδής.

Διατήρηση

Εξαιρετικά αποσπασματικό, λείπει μεγάλο μέρος του σώματος, και του χείλους. Συγκολλημένο από πολλά θραύσματα και με εκτεταμένες απολεπίσεις και αποκρούσεις.

Πηλός και Χρώματα

Πηλός κιτρινέρυθρος (7,5YR 7/6 reddish yellow). Με μίκα και εγκλείσματα. Ωχροί επίχρισμα. Η διακόσμηση με θαμπό αμαυρό (7,5YR 3/1 very dark gray, 7,5YR 3/2 very dark brown).

Διαστάσεις και αναλογίες

Υψ. : 0,103μ., Υψ. βάσης: 0,005μ., Διαμ. βάσης : 0,057μ., Διαμ. μέγιστη σώματος : 0,142μ., Υψ. χείλους : 0,016μ., Διαμ. χείλους : 0,143μ., Πάχ. τοιχώματος στο χείλος : 0,0043μ., Άνοιγμα λαβών : 0,192μ., Πλ. λαβής: 0,065μ., Πάχ. λαβής : 0,013μ. Αναλογίες Κ. % του ύψους (Διάμετρος χείλους/ύψος/διάμετρος βάσης): **138/100/55**

Περιγραφή

Αρκετά ψηλός ΣΚΗ, με σώμα σχεδόν ημισφαιρικό, που συγκλίνει με έντονη ευθύγραμμη σχεδόν πορεία στο χαμηλότερο τμήμα του προς τη βάση και με κλίση του ώμου προς το χείλος. Η μέγιστη διάμετρος χαμηλότερα από τη ζώνη των λαβών, ως ένα σημείο πιθανόν και λόγω κακής διατήρησης και συγκόλλησης. Ψηλό, ταινιωτό και εξωστρεφές χείλος, που εξέχει ελάχιστα (1 χιλ.) της διαμέτρου του σώματος, με ρηχή ήπια αυλάκωση εξωτερικά, ομαλό περίγραμμα S εσωτερικά στη μετάβαση από το σώμα. Δακτυλιόσχημη βάση, με αποστρογγυλεμένο δακτύλιο έδρασης. Είναι [\[82\]](#)

ένα από τα επτά αγγεία που έχουν ύψος βάσης 0,05 μ., το χαμηλότερο της σειράς. Σε αναλογία με το ύψος του αγγείου, είναι η έκτη χαμηλότερη της σειράς. Οριζόντιες και κυλινδρικές οι λαβές προσφύονται κάτω από το χείλος, με λοξή φορά προς τα άνω, χωρίς να υπερβαίνουν το χείλος. Είναι εσωτερικά ολόβαφο, εκτός από μία στενή εξηρημένη ταινία ψηλά στο χείλος. Αγνωστο αν υπήρχε εξηρημένος δίσκος στον πυθμένα. Εξωτερικά, ολόβαφο το χείλος (υπερκαλύπτοντας ελαφρά και το ανώτατο τμήμα του σώματος) και η ορατή πλευρά των λαβών με μία ελεύθερη πινελιά που τα άκρα της προεκτείνονται λοξά προς τα κάτω. Επίσης ολόβαφα το κατώτερο μέρος του σώματος και η εξωτερική επιφάνεια του δακτυλίου της βάσης. Στη ζώνη των λαβών, στενές εξηρημένες μετόπες που κοσμούνται με 7πλά εφαπτόμενα ημικύκλια, σχεδιασμένα με διαβήτη και φαρδιά κανονική πινελιά. Καλύπτουν όλο τον πλάτος και ύψος της μετόπης. Επισημαίνεται με πινελιά το κέντρο των ημικυκλίων κάτω από το χείλος και διαγράφεται το μεγαλύτερο μέρος του κεντρικού ημικυκλίου. Είναι το μοναδικό με στενή μετόπη με ημικύκλια που καλύπτουν όλο το πλάτος και ύψος της μετόπης. Δύο γραπτές ταινίες κάτω από τη μετόπη, όπως ο 2514, ο 2373 και ο 2243?ΓαΤυ 1γ (μία ταινία).

Εσωτερικές συγκρίσεις

Συμπήρχε στον ίδιο τάφο με τον ΜΔ 2401 (LPG-SPG) αλλά αποτελεί κτέρισμα ανακομιδής, άρα είναι παλιότερος. Το χείλος εξέχον από τη διάμετρο του σώματος όπως στους ΜΔ 2517/ ΓαΤυ 15ιβ

(2), ΜΔ 2514/ ΓαΤυ 15ιβ (2), ΜΔ 2390/ ΓαΤυ 12στ, ΜΔ 2173/ ΓαΤυ 2α , 4726 ΚλαΤυ 1ε, ΜΔ 2248/ΓαΤυ 6στ, ΜΔ 2301/ΓαΤυ 15θ, ΜΔ 2253/ΓαΤυ 2δ, ΜΔ 2401/ΓαΤυ 11β (1).

Το μόνο με ημικύκλια που καλύπτουν όλο το πλάτος και ύψος της μετόπης, εφαπτόμενα όπως οι ΜΔ 2173/ ΓαΤυ 2α , ΜΔ 2517/ ΓαΤυ 15ιβ (2), ΜΔ 2322/ΓαΤυ 14α, 7πλά όπως ο ΜΔ 2184/ΓαΤυ 4γ. Ένα από τα αγγεία που διαγράφεται το μεγαλύτερο μέρος του κεντρικού ημικυκλίου: 2401/ΓαΤυ 11β (1), 2270/ΓαΤυ15ιγ (1), ΜΔ 2408/ ΓαΤυ 11β (3), ΜΔ 2514/ ΓαΤυ 15ιβ (2), ΜΔ 2248/ΓαΤυ 6στ, ΜΔ 4726/ΚλαΤυ 1ε, ΜΔ 2253/ΓαΤυ 2δ.

Εξωτερικές συγκρίσεις

Οι αναλογίες του αγγείου είναι δυνατό να εμπίπτουν στην κλίμακα του τύπου 2^α της Kearsley

[83]

(ΥποΠΓ Βεργίνα Ρ1: 139/100/55) , όπου οδηγεί και η γενικότερη μορφολογία του αγγείου, αλλά με ευθύγραμμο το κάτω μέρος του σώματος όπως στην 2^β.

[84]

Τα χαρακτηριστικά του τύπου 2 είναι τα εξής:

1. Χείλος με τονισμένη τη μετάβαση από το σώμα, συνήθως εξωστρεφές, μερικές φορές πιο κάθετο, ευθύ (2^α και β) και μερικές φορές με καμπύλο περίγραμμα (2γ). Ύψος χείλους από 1,2 ως 2,2 εκ. (με τάση προς το ανώτερο όριο), √
2. Ύψος (συνήθως) από 9,3 ως 11.9 εκ. √
3. Βαθύ σφαιρικό σώμα (2^α και γ), μερικές φορές με πιο ευθύγραμμο το κάτω μέρος του σώματος (2β). √
4. Βάση δακτυλιόσχημη ή και χαμηλή κωνική ύψους 0,3-1,1 εκ. √
5. 5πλά, 6πλά, 7πλά, 8πλά, 9πλά, 10πλά, 11πλά, 14πλά, ακόμη και 18πλά ημικύκλια που τέμνονται συχνότερα από ότι στον τύπο 1, √
6. Διακοσμητικές ταινίες κάτω από τη ζώνη των ημικυκλίων που εμφανίζονται σπανιότερα από ότι στον τύπο 1.

[85]

Λαμβάνοντας υπόψη και τα δεδομένα από το Λευκαντί χρονολογείται στην ΥΠΓ/ΥποΠΓ.

14.ΜΔ 2301

Προέλευση

Καρίτσα Γαβριά, τύμβος 15, τάφος Θ.

Θέση

Δεξιά από τα πόδια του νεκρού, όρθιο δίπλα στους αστραγάλους.

Διατήρηση

Σχεδόν ολόκληρο, με συγκολλημένα μικρότερα όστρακα στο κύριο σώμα. Λείπουν μικρά θραύσματα από το σώμα και το χείλος. Με εκτεταμένες αποκρούσεις και απολεπίσεις.

Πηλός και Χρώματα

Πηλός ρόδινος (7,5YR 7/4 pink). Με μίκα και εγκλείσματα. Ωχρότερο επίχρισμα. Η διακόσμηση με θαμπό αμαυρό (7,5YR 3/1 very dark gray). Κακή διατήρηση διακόσμησης

Διαστάσεις-Αναλογίες

Υψ. : 0,105μ., Υψ. βάσης: 0,007μ., Διαμ. βάσης : 0,056μ., Διαμ. μέγιστη σώματος : 0,153μ., Υψ. χείλους :

0,014μ., Διαμ. χείλους : 0,158-0,148μ. (μέσος όρος 0,153), Πάχ. τοιχώματος στο χείλος : 0,0038μ., Άνοιγμα λαβών : 0,195μ., Πλ. λαβής: 0,051μ., Πάχ. λαβής : 0,011μ. Αναλογίες Κ. % του ύψους (Διάμετρος χείλους/ύψους/διάμετρος βάσης): **145/100/53**

Περιγραφή

Αρκετά ψηλός ΣΚΗ, με βαθύ ημισφαιρικό σώμα, πιεσμένο στον άξονα των λαβών, με ελαφρά κλίση του ώμου προς το χείλος. Ψηλό, ταινιωτό και εξωστρεφές χείλος που εξέχει ελάχιστα (5 χιλ.) της διαμέτρου του σώματος. Με ανεπαίσθητη αυλάκωση/γωνία στη μετάβαση από το σώμα εξωτερικά, ομαλό S στο εσωτερικό. Δακτυλιόσχημη στενή βάση, με πεπλατυσμένο δακτύλιο έδρασης και κυρτή κάτω επιφάνεια. Πρώτο στην κατάταξη των στενών βάσεων σε αναλογία με τη διάμετρο σώματος και δεύτερο σε σχέση με το άνοιγμα του χείλους και το άνοιγμα των λαβών.

Οριζόντιες κυλινδρικές λαβές που προσφύονται στη μέγιστη διάμετρο του σώματος και λίγο ψηλότερα, με λοξή φορά προς τα πάνω χωρίς να υπερβαίνουν τον ορίζοντα του χείλους. Η μία λίγο χαμηλότερα.

Καλοσχεδιασμένο αγγείο με καθαρές γραμμές, εσωτερικά πιθανότατα ολόβαφο, εκτός από μία εξηρημένη ταινία ψηλά στο χείλος. Αγνωστο αν υπήρχε εξηρημένος δίσκος στον πυθμένα.

Εξωτερικά, ολόβαφο το χείλος υπερκαλύπτοντας σε κάποια σημεία και μικρό μέρος του ανώτατου τμήματος του σώματος. Ολόβαφη και η ορατή πλευρά των λαβών, με μία πινελιά που τα άκρα της προεκτείνονται ελεύθερα προς τα κάτω, και μία δεύτερη εφαπτόμενη που αγκαλιάζει τη λαβή εξωτερικά. Επίσης ολόβαφο το κατώτερο τμήμα του σώματος και η εξωτερική επιφάνεια του δακτυλίου της βάσης. Στη ζώνη των λαβών, μέσου πλάτους εξηρημένες μετόπες που κοσμούνται από ζεύγος ομόκεντρων κρεμάμενων ημικυκλίων, με άκρα που προεκτείνονται στο χείλος.

Διακρίνονται με δυσκολία. 10πλά ρηχά τεμνόμενα ημικύκλια (3), σχεδιασμένα με διαβήτη και πλατιές κανονικές πινελιές. Καλύπτουν το μέγιστο πλάτος και το μεγαλύτερο μέρος του ύψους της μετόπης. Επισημαίνεται με πινελιά το κέντρο των ημικυκλίων κάτω από το χείλος.

Εσωτερικές συγκρίσεις

Χείλος εξέχον από τη διάμετρο του σώματος όπως οι ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15ιβ (2), 2514/ΓαΤυ 15ιβ (2), ΜΔ 2390/ ΓαΤυ 12στ, ΜΔ 2173/ ΓαΤυ 2α, ΜΔ 2408/ ΓαΤυ 11β (3), ΜΔ 4726/ΚλαΤυ 1ε, ΜΔ 2248/ΓαΤυ 6στ, ΜΔ 2253/ΓαΤυ 2δ, ΜΔ 2401/ΓαΤυ 11β (1). Με κρεμάμενα ημικύκλια ρηχά τεμνόμενα όπως οι ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15ιβ (2), ΜΔ 2243/ ΓαΤυ 1γ, ΜΔ 2248/ΓαΤυ 6στ, 10πλά όπως στον ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15ιβ (2), που καλύπτουν το μέγιστο πλάτος και το μεγαλύτερο ύψος της μετόπης όπως στους ΜΔ 2248/ΓαΤυ 6στ, ΜΔ 4726/ΚλαΤυ 1ε, ΜΔ 2243/ ΓαΤυ 1γ.

Εξωτερικές συγκρίσεις

Οι αναλογίες είναι δυνατό να εμπίπτουν στην κλίμακα του τύπου 3^α της Kearsley (ΥποΠΓ

[\[86\]](#)

(Καπακλί 60: 144/100/53).

[\[87\]](#)

Τα χαρακτηριστικά του τύπου 3, που θεωρείται από την Kearsley σύγχρονος του τύπου 2, είναι τα εξής:

1. βαθύ σφαιρικό σώμα ύψους 9,7-11 εκ. √
2. μικρό χείλος που δεν ξεπερνά τα 1,4 εκ. ύψος και που ξεχωρίζει από το σώμα (3α) ή όχι (3β). √
3. δακτυλιόσχημη, ή και χαμηλή βάση ύψους 0,3-0,7 εκ., ένα παράδειγμα (Μαρμάριανη) με επίπεδη. √
4. 5πλά, 8πλά, 9πλά, 10πλά, 11πλά ημικύκλια που μπορούν να τέμνονται ή και όχι. √
5. ένα παράδειγμα (Μαρμάριανη) με διακοσμητική ταινία κάτω από τη ζώνη των ημικυκλίων.

Λαμβάνοντας υπόψη και τα δεδομένα από το Λευκαντί, το αγγείο πιθανόν χρονολογείται στην

[\[88\]](#)

ΥποΠΓ.

15.ΜΔ 2401**Προέλευση**

Καρίτσα Γαβριά, τύμβος 11, τάφος Β, Ν1.

Θέση

Στα πόδια του νεκρού, δίπλα στα πέλματα.

Διατήρηση

Αποσπασματικό, λείπουν τμήματα του σώματος και μικρά θραύσματα από το χείλος. Συγκολλημένο από πολλά θραύσματα, με εκτεταμένες απολεπίσεις και αποκρούσεις.

Πηλος και Χρώματα

Πηλός ωχρός, (10 YR 7/3 very pale brown). Με μίκα και εγκλείσματα. Λεπτόκοκκος με ελαφρά αίσθηση «πούδρας» στο άγγιγμα. Πιθανό ομόχρωμο επίχρισμα. Η διακόσμηση με θαμπό αμαυρό (10YR 3/1 very dark gray, 10YR 4/1 dark gray).

Διαστάσεις-Αναλογίες

Υψ. : 0,089μ., Άνοιγμα λαβών : 0,196μ., Πλ. λαβής: 0,052μ., Πάχ. λαβής : 0,011μ., Υψ. βάσης: 0,006μ., Διαμ. βάσης : 0,053μ., Διαμ. μέγιστη σώματος : 0,139μ., Υψ. χείλους : 0,013μ., Διαμ. χείλους : 0,152μ., Πάχ. τοιχώματος στο χείλος : 0,0037μ. Αναλογίες Κ. % του ύψους (Διάμετρος χείλους/ύψος/διάμετρος βάσης): **170/100/59**

Περιγραφή

Τροχήλατος γραπτός ΣΚΗ, ο χαμηλότερος και πλατύτερος του ΜΟ. Η μετάβαση προς το εξωστρεφές χείλος με πολύ ρηχή αυλάκωση και ανεπαίσθητη γωνία εξωτερικά αλλά και με κατά τόπους ενιαίο περίγραμμα. Εσωτερικά με καμπύλο S. Το χείλος μεσαίου ύψους και ταινιωτό, με διάμετρο που υπερβαίνει πολύ (13 χιλ.) τη μέγιστη του σώματος. Πρόκειται για το μεγαλύτερο άνοιγμα χείλους και λαβών της σειράς σε αναλογία με το ύψος του αγγείου. Έχει μικρή δακτυλιόσχημη στενή βάση, με αβαθή αυλάκωση στην εξωτερική επιφάνεια του δακτύλιου έδρασης και κυρτή κάτω επιφάνεια. Πρώτο στην κατάταξη των στενών βάσεων σε σχέση με το άνοιγμα του χείλους και με το άνοιγμα των λαβών, τρίτο σε αναλογία με τη διάμετρο του σώματος, τέταρτο σε αναλογία με το ύψος του αγγείου. Στον πυθμένα εσωτερικά, χαμηλό κωνικό έξαρμα. Οριζόντιες κυλινδρικές λαβές που προσφύονται στη μέγιστη διάμετρο, χωρίς να υπερβαίνουν το χείλος, με λοξή φορά προς τα άνω και πολύ ανοιχτές, το μεγαλύτερο άνοιγμα της σειράς σε αναλογία με το ύψος.

Πρόκειται για έναν καλοσχεδιασμένο σκύφο, με καθαρές πινελιές, εσωτερικά ολόβαφο, εκτός από μία στενή εξηρημένη ταινία ψηλά στο χείλος, μάλλον χωρίς εξηρημένο δίσκο στον πυθμένα.

Εξωτερικά ολόβαφο το χείλος σε συνέχεια του εσωτερικού (υπερκαλύπτοντας το ανώτατο τμήμα του σώματος) και η ορατή πλευρά των λαβών με μία ελεύθερη πινελιά που συνεχίζει κάθετα προς τα κάτω. Επίσης ολόβαφα το κατώτερο μέρος του σώματος και η εξωτερική επιφάνεια του δακτύλιου της βάσης. Στη ζώνη των λαβών, πλατιές, σε σχέση με τα υπόλοιπα αγγεία, εξηρημένες μετόπες με που κοσμούνται με 8πλά, πολλαπλά τεμνόμενα στη μία και εφαπτόμενα στην άλλη, ημικύκλια, σχεδιασμένα με διαβήτη και με φαρδιά κανονική πινελιά. Με άκρα που προεκτείνονται προς το χείλος διαγράφοντας το μεγαλύτερο τμήμα του ημικυκλίου, καλύπτουν το μέγιστο πλάτος

και ύψος της μετόπης. Επισημαίνεται το κέντρο των ημικυκλίων αμέσως κάτω από το χείλος.

Εσωτερικές συγκρίσεις

Συνυπήρχε στον ίδιο τάφο με τον ΜΔ 2408 (LPG-SPG I?), αλλά αποτελεί κτέρισμα του τελευταίου νεκρού, άρα είναι νεώτερος. Ημισφαιρικό ρηχό σώμα όπως ο ΜΔ 2270/ΓαΤυ151γ (1), που είναι ο συγγενέστερος. Οι λαβές προσφύονται, όπως και στο ΜΔ 2270, στη μέγιστη διάμετρο του σώματος. Πολύ ανοιχτές, σχεδόν οριζόντιες, όπως περίπου του ΜΔ 2244/ΑρΤυ 2α. Τα ημικύκλια καλύπτουν το μέγιστο πλάτος και ύψος της μετόπης, όπως και ένα ακόμη αγγείο με πλατιά μετόπη, το ΜΔ 2244/ΑρΤυ 2α.

Εξωτερικές συγκρίσεις

Οι αναλογίες **170/100/59** εμπίπτουν με παρέκκλιση στα όρια της κλίμακας του τύπου 4^β (ΥποΠΓ [\[89\]](#)

Χαλκίς Α1385: 164/100/52), που μαζί με τους τύπους 5 και 6, θεωρούνται από την Kearsley οι νεώτεροι.

Τα χαρακτηριστικά του τύπου 4 είναι τα εξής:

1. χαμηλοί και πλατείς ρηχότεροι σκύφοι, ύψους 9,8-9 εκ. ✓
2. χαμηλό ευθύ χείλος διακριτό από το σώμα, ύψους 1,4-0,9 εκ. ✓
3. ύψος βάσης 0,4-0,9 εκ. ✓
4. τεμνόμενα ημικύκλια, 7πλά, 11πλά, 10πλά, 14πλά

Λαμβάνοντας υπόψη και τα δεδομένα από το Λευκαντί, το αγγείο χρονολογείται στην ΥποΠΓ II-IIIa [\[90\]](#)

όπως υποδεικνύει και η λεκανίδα ΜΔ 2402 (συνεύρημα).

16.ΜΔ 2270

Προέλευση

Καρίτσα Γαβριά, τύμβος 15, τάφος ΙΓ, Ν1.

Θέση

Ορθιο, δεξιά από το κρανίο του νεκρού.

Διατήρηση

Σχεδόν ακέραιο, λείπουν δύο μικρά θραύσματα από το χείλος. Με περιορισμένες απολεπίσεις, αποκρούσεις και ρωγμές.

Πηλός και Χρώματα

Πηλός ανοιχτόχρωμος ερυθρός (2,5YR 6/8 light red). Με μίκα και εγκλείσματα. Ωχρό επίχρισμα. Η διακόσμηση με θαμπό ερυθρωπό (7,5YR 5/6, 7,5YR 5/8 red). Έντονα ίχνη τροχού, διαγράφονται και στην εξωτερική επιφάνεια του αγγείου.

Διαστάσεις-Αναλογίες

Υψ. : 0,10μ., Υψ. βάσης: 0,007μ., Διαμ. βάσης : 0,064μ., Διαμ. μέγιστη σώματος : 0,168μ., Υψ. χείλους : 0,009μ., Διαμ. χείλους : 0,163-0,156μ. (μέσος όρος 0,159), Πάχ. τοιχώματος στο χείλος : 0,0043μ., Άνοιγμα λαβών : 0,217μ., Πλ. λαβής: 0,064μ., Πάχ. λαβής : 0,0119μ. Αναλογίες Κ. % του ύψους (Διάμετρος χείλους/ύψος/διάμετρος βάσης): **159/100/64**

Περιγραφή

Τροχήλατος γραπτός ΣΚΗ, με πλατύ ημισφαιρικό/τονισμένο επάνω σώμα, με ελαφρά κλίση του

ώμου προς το χείλος, πιεσμένο στον άξονα των λαβών και με έντονη κλίση του ώμου προς το χείλος. Ο τρίτος χαμηλότερος και ο ρηχότερος της σειράς με βάση την αναλογία ύψους και διαμέτρου σώματος. Η διαμόρφωση του χείλους μοναδική της σειράς του ΜΟ: χαμηλό ταινιωτό και εξωστρεφές, εισέχον από τη διάμετρο του σώματος (5 χιλ.), με έντονη εσοχή στη μετάβαση από τον ώμο εξωτερικά και καμπύλη γωνία εσωτερικά. Το χαμηλότερο χείλος της σειράς, με απόσταση από τα υπόλοιπα, δεύτερο μεγαλύτερο άνοιγμα χείλους σε αναλογία με το ύψος του αγγείου, αλλά το δεύτερο μικρότερο σε σχέση με το άνοιγμα των λαβών. Δακτυλιόσχημη στενή βάση, με επίπεδη κάτω επιφάνεια. Ο δακτύλιος έδρασης υψηλός, ο μόνος με κοίλο περίγραμμα εσωτερικά. Τρίτο στη σειρά των υψηλών βάσεων. Δεύτερο στη σειρά των στενών βάσεων σε αναλογία με τη διάμετρο του σώματος. Οριζόντιες κυλινδρικές λαβές που όπως και στο ΜΔ 2401 προσφύονται στη μέγιστη διάμετρο του σώματος. Δεν υπερβαίνουν το χείλος. Πρόκειται για το δεύτερο μεγαλύτερο άνοιγμα λαβών σε αναλογία με το ύψος του αγγείου.

Αγγείο καλοσχεδιασμένο με καθαρές πινελιές, ολόβαφο εσωτερικά εκτός από μία εξηρημένη στενή ταινία στην περιφέρεια του χείλους και χωρίς εξηρημένο δίσκο στον πυθμένα. Εξωτερικά, ολόβαφο το χείλος, χωρίς να υπερκαλύπτεται το ανώτατο τμήμα του σώματος, και η ορατή πλευρά των λαβών με μία ελεύθερη πινελιά που προεκτείνονται κάθετα προς τα κάτω. Επίσης ολόβαφο το κατώτερο μέρος του σώματος και η εξωτερική επιφάνεια του δακτυλίου της βάσης. Στη ζώνη των λαβών, μεσαίου μεγέθους εξηρημένες μετόπες που κοσμούνται με 9πλά ημικύκλια σχεδιασμένα με διαβήτη, με φαρδιά κανονική πινελιά. Βαθειά τεμνόμενα (8), καλύπτουν το μικρότερο μέρος από την επιφάνεια της μετόπης από όλα τα υπόλοιπα αγγεία. Επισημαίνεται το κέντρο των ημικυκλίων κάτω από το χείλος. Διαγράφεται στις 3 από τις 4 ομάδες ημικυκλίων το μεγαλύτερο μέρος της

[91]

περιφέρειας του εσωτερικού κύκλου.

Εσωτερικές συγκρίσεις

Πρόκειται για το αγγείο με τις περισσότερες αποκλίσεις στη σειρά των ΣΚΗ του ΜΟ. Σώμα πλατύ ημισφαιρικό όπως ο ΜΔ 2401/ΓαΤυ 11β (1). Με πολλαπλά τεμνόμενα ημικύκλια όπως οι ΜΔ 2244/ΑρΤυ 2α, ΜΔ 2401/ΓαΤυ 11β (1).

Εξωτερικές συγκρίσεις

Οι αναλογίες του είναι δυνατό να εμπίπτουν, με παρέκκλιση, στις κλίμακες των τύπων 2, 4, και 5 της Kearsley (ΥποΠΓ), ως εξής:

[92]

1. στην κλίμακα του τύπου 2^α (Αργυροπούλι Τυρνάβου: 156/100/64), αλλά το αγγείο είναι χαμηλό, με εισέχον χαμηλό χείλος

[93]

2. στην κλίμακα του τύπου 4^α (Δήλος 8: 154/100/63) αλλά με εισέχον χείλος

[94]

3. στην κλίμακα του τύπου 5^α (Ρήνεια Α1466: 156/100/63), αλλά με ευθύ χείλος

Τα χαρακτηριστικά του τύπου 4 είναι τα εξής:

5. χαμηλοί και πλατείς ρηχότεροι σκύφοι, ύψους 9,8-9 εκ. √
6. χαμηλό ευθύ χείλος διακριτό από το σώμα, ύψους 1,4-0,9 εκ.
7. ύψος βάσης 0,4-0,9 εκ. √
8. τεμνόμενα ημικύκλια, 7πλά, 11πλά, 10πλά, 14πλά

Τα χαρακτηριστικά του τύπου 5 είναι τα εξής:

1. εισέχον καμπύλο χείλος ύψους ± 1,1 – 8 εκ. √
2. ύψος ± 8 εκ.
3. ευθύτερη, συνήθως, κλίση του σώματος

4. ύψος βάσης $\pm 0,06 - 0,0,7$ εκ. $\surd$

5. 6πλά, 7πλά, 8πλά, 9πλά, 10πλά, 13πλά τεμνόμενα ημικύκλια $\surd$

Τα χαρακτηριστικά του αγγείου είναι διαφορετικά από του τύπου 2, και πιο κοντά στον τύπο 5 από ότι στον 4, μολονότι και εδώ υπάρχουν σημαντικές διαφορές. Λαμβάνοντας υπόψη και τα δεδομένα από το Λευκαντί, το αγγείο χρονολογείται στην Υπο-πρωτογεωμετρική περίοδο, στο

[95]

τέλος της σειράς.

17.ΜΔ 2294

Προέλευση

Καρίτσα Γαβριά, τύμβος 15, τάφος Β.

Θέση

Εξω από τη ΒΔ γωνία του τάφου, στο κοκκινόχωμα της στρώσης που τον περιέβαλε. Πιθανόν παλιότερου νεκρού του τάφου.

Διατήρηση

Εξαιρετικά αποσπασματικό, χωρίς να σώζεται ολόκληρη η κατατομή του αγγείου. Λείπει μεγάλο μέρος της βάσης και του σώματος, το χείλος και η μία λαβή. Συγκολλημένο από πολλά θραύσματα, σώζει και κάποια όστρακα που δεν συγκολλούνται. Με εκτεταμένες απολεπίσεις, και αποκρούσεις.

Πηλός και Χρώματα

Πηλός κιτρινέρυθρος, 7,5 YR 7/6 reddish yellow. Με μίκα και εγκλείσματα. Η διακόσμηση με θαμπό αμαυρό (7,5YR 3/1 very dark gray, 7,5YR 4/1 dark gray).

Διαστάσεις-Αναλογίες

Υψ. σωζόμενο : 0,085μ., Διαμ. βάσης : 0,0651μ., Διαμ. σώματος σωζόμενη : 0,14μ., Πλ. λαβής: 0,065μ., Πάχ. λαβής : 0,0128μ., Πάχ. τοιχώματος στο σώμα : 0,0037μ.

Περιγραφή

Τροχήλατος γραπτός ΣΚΗ με σώμα μάλλον πλατύ ημισφαιρικό, που συγκλίνει κάτω από τη ζώνη των λαβών με ευθύτερη κλίση προς την δακτυλιόσχημη βάση. Αποστρογγυλεμένος δακτύλιος βάσης, με αυλάκωση εσωτερικά όπως και του ΜΔ 2184. Οριζόντιες κυλινδρικές λαβές που προσφύονται στη μέγιστη διάμετρο του σώματος και λίγο ψηλότερα, με λοξή φορά προς τα πάνω. Η διακόσμηση διακρίνεται ελάχιστα. Εσωτερικά πιθανότατα ολόβαφο. Εξωτερικά ολόβαφη η ορατή πλευρά των λαβών και το κατώτερο τμήμα του σώματος. Στη ζώνη των λαβών, μετόπες με εξηρημένο βάθος που κοσμούνται από ζεύγος ομόκεντρων, 9πλών κρεμάμενων ημικυκλίων, σχεδιασμένων με διαβήτη. Σώζεται μέρος από τη μία. Είναι το μοναδικό αγγείο με ερυθρό πηλό και αμαυρή θαμπή διακόσμηση.

Εσωτερικές συγκρίσεις-Χρονολόγηση

[96]

Συγγενέστερος ίσως ο ΜΔ 2401/ΓαΤυ 11β της ΥποΠΓ.

18.ΜΔ 2435

Προέλευση

Καρίτσα Γαβριά, τύμβος 13, τάφος Α, δεξιά του κρανίου του νεκρού.

Πηλός και Χρώματα

Πηλός κιτρινέρυθρος (5YR 5/6 yellowish red), με μίκα και λευκά τρίμματα.

Διαστάσεις-Αναλογίες

Υψ. σωζόμενο : 0,09μ., Υψ. χείλους σωζόμενο : 0,016μ., Διαμ. χείλους σωζόμενη : 0,10μ., Διαμ. σώματος σωζόμενη : 0,118μ., Πλ. λαβής: 0,062μ., Πάχ. λαβής : 0,011μ., Διαμ. βάσης σωζόμενη : 0,051μ

Περιγραφή και Διατήρηση

Εξαιρετικά αποσπασματικό, σώζεται σε τρία μεγάλα και αρκετά μικρότερα θραύσματα με εκτεταμένες αποκρούσεις και απολεπίσεις. Λείπει το μεγαλύτερο μέρος της βάσης, η μία λαβή και μεγάλο μέρος του σώματος και του χείλους.

Βάση δακτυλιόσχημη. Σώμα βαθύ, ίσως ημισφαιρικό. Ταινιωτό εξωστρεφές χείλος, με αβαθή αυλάκωση στην ένωση με το σώμα. Οριζόντιες κυλινδρικές λαβές προσφύονται στο ανώτερο μέρος του σώματος. Δυσδιάκριτα ίχνη χρώματος σε όλη την επιφάνεια του αγγείου. Πιθανότατα ολόβαφο εσωτερικά και εξωτερικά το χείλος και η ορατή πλευρά της λαβής.

[1]

Όπως όλα τα αγγεία της ανασκαφής, καταγράφηκαν-συντηρήθηκαν-σχεδιάστηκαν ύστερα από πολλά χρόνια, με τη βοήθεια του INSTAP το οποίο ευχαριστώ θερμά. Ευχαριστώ την Αθ. Μουράτη και τον Αρη Μπαχλά, για πολλαπλή βοήθεια.

[2]

Όπως όλα τα αγγεία της ανασκαφής, καταγράφηκαν-συντηρήθηκαν-σχεδιάστηκαν ύστερα από πολλά χρόνια, με τη βοήθεια του INSTAP το οποίο ευχαριστώ θερμά. Ευχαριστώ την Αθ. Μουράτη και τον Αρη Μπαχλά, για πολλαπλή βοήθεια.

[3]

Βλ. Ε. Φ. Πουλάκη, Χία και Ανθεμούσια, Μάτι Εκδόσεις 2001, Παράρτημα κειμένων. Βλ. της ίδιας και <http://www.kz-epka.gr>, α) Ολυμπος και β) Μεγάλα Εργα/Μακεδονικός Ολυμπος.

[4]

Πρώτο, με μόνο δύο περισσότερα αγγεία, είναι οι 52 χειροποίητες οπισθόμητες πρόχοι.

[5]

Στην περιοχή του ΜΟ, λόγω περιορισμένων ανασκαφών, υπάρχουν λίγα δείγματα σκύφων μυκηναϊκών χρόνων (από νεκροταφεία των Λειβήθρων), καθώς και πολλά υστερογεωμετρικά, από την παραλία του αρχαίου Ηρακλείου (Κρασιά).

[6]

Βλ. M.R. Popham, L.H. Sackett, P.G. Themelis, Lefkandi I, *The Iron Age, Thames and Hudson, 1980*. Text, σ. 27-29, 31-32, 36-38, 42-44, 286-287, 299-301. Στο Moulds Deposit (Λευκαντί, κυρίως ΥΠΓ) η αναλογία μεταξύ των σκύφων με κύκλους και ημικύκλια ήταν 4 προς 19 (17,4% για τους πρώτους, 82,6% για τους δεύτερους). Το περιεχόμενο του SPG Pit (ΥποΠΓ I-II) υποδεικνύει ότι οι σκύφοι με ομόκεντρους κύκλους κέρδισαν αρκετά σε δημοφιλία (45), χωρίς ωστόσο να πλησιάζουν στους (85) ΣΚΗ (34,6% για τους πρώτους, 65,38% για τους δεύτερους). Το περιεχόμενο του Levelling Material (ΥποΠΓ III) υποδεικνύει ότι οι σκύφοι με ομόκεντρους κύκλους (20) έχασαν τελικά τη δημοφιλία που είχαν αποκτήσει με έντονη υπεροχή των ΣΚΗ (170) και

φαίνεται να σταματούν στην αρχή της εποχής (10,52% για τους πρώτους, 89,47% για τους δεύτερους). Στους σκύφους του ΜΟ, η αναλογία μεταξύ των σκύφων με κύκλους και ημικύκλια είναι 5 προς 37 (11,9% για τους πρώτους και 88% για τους δεύτερους).

[7]

Βλ. Irene S. Lemos, *The Protogeometric Aegean*, Oxford University Press, 2002, 44 κεξ. Βλ. και Desborough, *Protogeometric Pottery*, 180 κεξ., Λευκαντί Ι, 299 κεξ., Coldstream, *Greek Geometric Pottery*, 51 ff., 310 κεξ.

[8]

Βλ. Lefkandi I, Text, 300-302.

[9]

Βλ. R. A. Kearsley, *The Pendent Semi-Circle Skyphos: a study of its development and chronology and an Examination of it as evidence for Euboean Activity at Al Mina* (BICS supplement 44, London 1989). Στην αρχή της σειράς τοποθετεί δύο αγγεία από το Λευκαντί (αρ. 116, ΡΤ2 1 και αρ. 117, ΠΤ3 14). Βλ. σ. 136. Σήμερα γνωρίζουμε ότι η αρχή της σειράς τοποθετείται παλιότερα, στη Μέση Πρωτογεωμετρική. Βλ. Λαϊμού 2002 οπ., 44 κεξ.

[10]

Βλ. R. A. Kearsley, οπ. σ. 105 κεξ. Οσον αφορά στη διασπορά των τύπων (η οποία με τα σημερινά δεδομένα είναι ελλειμματική), σημειώνει ότι:

- στους βαθείς σκύφους των τύπων 1, 2, 3 παρατηρείται διασπορά στη Δήλο και βορειότερα στην Άνδρο, Τήνο, Εύβοια, Σκύρο, Δελφούς, Βοιωτία, Θεσσαλία και Μακεδονία.
- στους ρηχότερους σκύφους των τύπων 4 και 5 παρατηρείται πολύ μικρή διασπορά στη Μακεδονία και τη Θεσσαλία, κυρίως στην παραλιακή ζώνη.
- Η διασπορά του τύπου 4 σημειώνεται κυρίως στο Λευκαντί, τη Χαλκίδα, τη Ζαγορά, την Τήνο, τη Δήλο, τους Δελφούς, την Κρήτη, την Κύπρο, και την Ανατολή, ενώ
- για τον τύπο 5 σημειώνονται η Δήλος και η Ρήνεια, η Καλαμαριά, η Μήθυμνα, το Λευκαντί και από την Ανατολή κυρίως η Κύπρος.

[11]

Βλ. Kearsley, σ. 128

[12]

Βλ. R. A. Kearsley, οπ., σ. 25, 84.

[13]

Βλ. Kearsley, οπ. σ. 25, 84.

[14]

Τύπος 1	127/100/50	-	137/100/50
Τύπος 2	132/100/47	-	164/100/63
Τύπος 3	143/100/56	-	164/100/74
Τύπος 4	151/100/69	-	178/100/69
Τύπος 5	140/100/73	-	180/100/73
Τύπος 6	164/100/66	-	200/100/92

[15]

με υψηλό δακτύλιο, κοίλο εσωτερικά: ΜΔ 2270/ΓαΤυ 15γ, με βάθυνση στον πυθμένα εσωτερικά: ΜΔ 2514/ΓαΤυ 15 ιβ, με εσωτερική αυλάκωση στον δακτύλιο: ΜΔ 2184/ΓαΤυ 4γ, ΜΔ 2294/ΓαΤυ 15β, με εξωτερική αυλάκωση στον δακτύλιο: ΜΔ 2173/ΓαΤυ 2α, ΜΔ 2248/ΓαΤυ 6στ, ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15 ιβ, ΜΔ 2244/ΑρΤυ 2^α, με κωνικό έξαρμα εσωτερικά: ΜΔ 2322/ΓαΤυ 14α, ΜΔ 2248/ΓαΤυ 6στ, ΜΔ 2517/ΓαΤυ 15 ιβ, ΜΔ 2401, απλή: ΜΔ 2243/ΓαΤυ 1γ, ΜΔ 2408/ ΓαΤυ 11β, ΜΔ 2301/ΓαΤυ 15θ, ΜΔ 2483/ΓαΤυ 16^α. ΜΔ 4726/ΚλαΤυ 1ε

[16]

Στον κατάλογο της Kearsley, επάλειμμα δεν αναφέρεται στη Μακεδονία. Αναφέρεται σε πέντε σκύφους της Θεσσαλίας (Καπακλί, Λάρισα, Αργυροπούλι), αποτελεί συνηθισμένη πρακτική στο Λευκαντί (όχι όμως στην Ερέτρια, τη Χαλκίδα και την Κέρυνθο της Εύβοιας) στη Δήλο, τη Ρήνεια και την Ανατολή. Βλ. Kearsley, σ. 81 και πίνακα της σελίδας 82, με τις αναστολές που επιβάλλει το μικρό δείγμα. Στον κατάλογο της Kearsley μίκα σημειώνεται κυρίως στη Μακεδονία (Βεργίνα, Τσαουσίτσα), τη Θεσσαλία (Σέσκλο, Καπακλί, Ν.Ιωνία, Μαρμαριάνη) και στην Τήνο, ενώ λίγες είναι οι περιπτώσεις στην Εύβοια (Χαλκίδα, Κέρυνθος, Λευκαντί),

πολύ λίγες στην Δήλο και την Ανατολή, καμία στους Δελφούς, τη Ρήνεια, την Κύπρο και τη Δύση. Στον ίδιο κατάλογο, περιεκτικότητα του πηλού σε εγκλείσματα έχουν το ένα από τα δύο του δείγματος της Kearsley στο Καραμπουρνάκι, τα επτά αγγεία της γειτονικής Μαρμάριανης, τα περισσότερα από τα επτά του δείγματος στους Δελφούς, τα περισσότερα από τα πέντε αγγεία της Χαλκίδας, δύο από τα τρία στο Λευκαντί, τα περισσότερα από τα 25 του δείγματος στην *Al Mina*, ένα από τα δύο στη Δύση, λίγα από τα δεκαέξι στη Δήλο και λίγα από τα 10 στο *Tell Tayinat*. Δεν σημειώνεται περιεχόμενο με εγκλείσματα στα πέντε αγγεία της Βεργίνας, στο ένα της Τσαουσίτσας και το ένα του Σέσκλου, στα επτά από το Καπακλί, τα δύο από τη Νέα Ιωνία, το ένα από τη Λάρισα και το ένα από το Αργυροπούλι Τυρνάβου, στα δύο από την Κέρινθο και τα οχτώ της Ερέτριας στην Εύβοια, στο ένα από την Τήνο, στα έξι της Ρήνειας και στα δύο της Κύπρου. Βλ. Kearsley, πίνακα της σελίδας 82.

[17]

Υπόλευκο επάλειμμα (slip) φαίνεται ότι δεν είναι συχνοί στη Μακεδονία, αλλά είναι συχνοί αλλού, όπως πχ. στο Λευκαντί, τη Δήλο, τη Ρήνεια, τους Δελφούς και, σπανιότερα, στη γειτονική Θεσσαλία. Βλ. Kearsley, σ. 77-81.

[18]

Kearsley

[19]

Kearsley, σ. 25, 58.

[20]

Το ύψος του χείλους ως ενδεικτικό στοιχείο χρονολόγησης Βλ. Lefkandi I, Text, ο.π

[21]

ΜΔ 2184, 2243, 2322, 2390, 2408, 2514, 4726

[22]

Βλ. Kearsley, σ. 86, 105.

[23]

Βλ. Kearsley, σ. 84-86.

[24]

Βλ. Kearsley, αρ. 58, σ. 25, πιν. 1c.

[25]

Βλ. Λευκαντί I, Text, σελ. 298, εικ. 8, G (LPG P 3,14), Λευκαντί I, Plates, πιν. 30/12, πιν. 128 και 259, P 3 14 (LPG), Λευκαντί III, Plates, πιν. 100, 34/1, 57,1 (LPG). Πιν. 111 a, T 57 1 (LPG). Βλ. και Λαιμού 2002, πιν. 37, 10, πιν. 43, 2, 70,6.

[26]

Οι μετρήσεις δεν είναι ασφαλείς λόγω της απολέπισης.

[27]

Βλ. Kearsley, οπ. σ. 89, 105.

[28]

Βλ. Kearsley, σ. 87-93.

[29]

ΜΔ 2184, 2243, 2322, 2390, 2408, 2514, 4726.

[30]

Βλ. Kearsley, σ. 89, 105.

[31]

Βλ. Kearsley, σ. 87-93.

[32]

Βλ. Λευκαντί I, Text, σελ. 298, εικ. 8, G (LPG P 3,14), Λευκαντί I, Plates, πιν. 30/12, πιν. 128 και 259, P 3 14 (LPG). Λευκαντί III, Plates, πιν. 100, 34/1, 57,1 (LPG). Πιν. 111 a, T 57 1 (LPG), Βλ. και Λαιμού 2002, πιν. 37, 10,

πιν. 43, 2.

[33]

Βλ. Kearsley, 89.

[34]

Βλ. Kearsley, σ. 87-93.

[35]

Βλ. Λευκαντί I, Text, σελ. 298, εικ. 8, G (LPG P 3, 14). Λευκαντί I, Plates, πιν. 30/12, πιν. 128, P 3 14, πιν. 259, P 3 14 (LPG). Λευκαντί III, Plates, πιν. 100, 34/1, 57,1. Πιν. 111 a, T 57 1 (LPG). Βλ. και Λαιμού 2002, πιν. 37, πιν. 43 2.

[36]

Βλ. Kearsley, σ. 101.

[37]

Βλ. Kearsley, σ. 86.

[38]

Βλ. Kearsley, σ 93.

[39]

Όπως και μία από τις δύο ομάδες ημικυκλίων του ΜΔ 2248, στις τρεις από τις τέσσερις στο ΜΔ 2301, τουλάχιστον στις δύο από τις τέσσερις στο ΜΔ 2408, μία από τις τέσσερις στο 2301, τρεις από τις τέσσερις στο ΜΔ 2270

[40]

Βλ. Kearsley σ. 89.

[41]

Βλ. Kearsley σ. 90.

[42]

Βλ. Kearsley σ. 95.

[43]

Βλ. Kearsley, σ. 87-93.

[44]

Βλ. Kearsley, σ. 128

[45]

Βλ. Λευκαντί III, Plates, πίν. 111c (LPG-SPG).

[46]

Βλ. Λαιμού 2002, πιν. 43-2, 45-1.

[47]

Βλ. Kearsley, σ. 87-93.

[48]

Βλ. Kearsley. σ. 86.

[49]

Βλ. Kearsley. σ. 89, αρ. 91 και Πιν. 5d, του τύπου 3^α (144/100/53).

[50]

Βλ. Kearsley. σ. 71, αρ. 244 και Πιν. 8^α.

[51]

Βλ. Λευκαντί I, Plates, πίν. 125 P2 1. πιν. 31 6, SPG Pit (SPG I-II), πιν 102, S 33 1-2, πίν. 125 P2, πιν. 265, b (SPGIII, S 59 A,4). Βλ. και Kearsley σ. 44, αρ. 116 και σ. 136 για το P T2, 1 που βρέθηκε χωρίς συννευρήματα (SPG, undated αλλά στην αρχή της σειράς). Βλ. και Α. Αρχοντίδου, Πρωτογεωμετρική Κεραμεική από τη Χίο, στο Το Αιγαίο στην Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου, σ. 212, εικ. 12, σ. 213.

[\[52\]](#)

ΜΔ 2184, **2243, 2322**, 2390, 2408, **2514**, 4726.

[\[53\]](#)

ΜΔ 2248/ ΓαΤυ 6στ, 2301/ΓαΤυ 15θ.

[\[54\]](#)

Βλ. Kearsley, σ. 89., 105

[\[55\]](#)

Βλ. Kearsley, σ. 87-93.

[\[56\]](#)

Βλ. Λευκαντί I, Text, , σελ. 298, εικ. 8, G (LPG P 3, 14). Λευκαντί I, Plates, πιν. 30/12, πιν. 128 και 259, P 3 14, πιν. 146, P 39 B5. : Βλ. Λευκαντί III, Plates, πιν. 111 c, T 59 2 (LPG/SPG). Πιν. 63, Tα 57/1 (LPG). Πιν. 70, T 70/1 (LPG). Βλ. και Λαιμού 2002, πιν. 37, 10.

[\[57\]](#)

Όπως και (λιγότερο) στο ΜΔ **2253**, στις τρεις από τις τέσσερεις στο ΜΔ **2301**, τουλάχιστον στις δύο από τις τέσσερεις στο ΜΔ **2408**, μία από τις τέσσερεις στο **2301**, τρεις από τις τέσσερεις στο ΜΔ **2270**

[\[58\]](#)

Βλ. Kearsley, σ. 105.

[\[59\]](#)

Βλ. Kearsley, σ. 87-93.

[\[60\]](#)

Βλ. Kearsley, σ. 128

[\[61\]](#)

Βλ. Λευκαντί I, Text, , σελ. 298, εικ. 8, G (LPG P 3, 14). Λευκαντί I, Plates, πιν. 30/12, πιν. 128 και 259, P 3 14. Λευκαντί III, Plates, πιν. 111 a, T 57 1 (LPG). Βλ. και Λαιμού 2002, πιν. 37, 10.

[\[62\]](#)

ΜΔ 2184, **2243, 2322**, 2390, 2408, **2514**, 4726.

[\[63\]](#)

Βλ. Kearsley, σ. 87-93.

[\[64\]](#)

Βλ. Λευκαντί I, Text, σελ. 298, εικ. 8, G (LPG P 3, 14). Λευκαντί I, Plates, πιν. 30/12, πιν. 128 και 259, P 3 14 (LPG). Λευκαντί III, Plates, πιν. 111 a, T 57 1 (LPG). Βλ. και Λαιμού 2002, πιν. 37, 10, πιν. 43, 2, πιν. 45, 1. Βλ. και Μ. Ανδρόνικος, Βεργίνα 1 Το νεκροταφείο των τύμβων, Αθήνα 1969, αρ. P1, P21, εικ. 23, πιν. 49, 50, σελ 95,96, 168-174 (P1 και για το υπόλευκο χρώμα στη διακόσμηση, P21 για τη διακόσμηση).

[\[65\]](#)

ΜΔ 2184, **2243, 2322**, 2390, 2408, **2514**, 4726.

[\[66\]](#)

Βλ. Kearsley σ. 93.

[\[67\]](#)

Βλ. Kearsley σ. 95.

[\[68\]](#)

Βλ. Kearsley, σ. 87-93.

[\[69\]](#)

Βλ. Kearsley, σ. 128

[\[70\]](#)

Βλ. Λευκαντί I, Plates, πιν. 107, S 56 3 (SPG I), πιν. 146, P 39B 5 (SPG I). Λευκαντί III, Plates, πιν. 111c, T59.2 (LPG-SPG I).

[\[70\]](#) Βλ. Kearsley, σ. 86.

[\[71\]](#) Βλ. Kearsley, σ.

[\[71\]](#)

Βλ. Kearsley, σ. 105.

[\[72\]](#)

Βλ. Kearsley, σ. 89.

[\[73\]](#)

Βλ. Kearsley, σ. 99.

[\[74\]](#)

Βλ. Kearsley, σ. 87-93.

[\[75\]](#)

Λευκαντί I, Plates, πιν. 107, S 56 3 (SPG I), πιν. 146, P 39B 5 (SPG I). Λευκαντί III, Plates, πιν. 111c, T59.2 (LPG-SPG I). Βλ. και Λαιμού 2002, πιν. 43, 2, πιν. 45, 1.

[\[76\]](#)

ΜΔ **2322**, 2248, 2173, **2517**, **2401**

[\[77\]](#)

Βλ. Kearsley σ. 89.

[\[78\]](#)

Βλ. Kearsley σ. 93.

[\[79\]](#)

Βλ. Kearsley σ. 100.

[\[80\]](#)

Βλ. Kearsley, σ. 87-93.

[\[81\]](#)

Βλ. Λευκαντί I, Plates, πιν. 146 P 39B 5 (LPG-SPG I). Λευκαντί III, Plates, πιν. 111 b (LPG), c (LPG-SPG). Βλ. και Λαιμού 2002, πιν. 43, 2 (LPG), πιν. 45, 1 (LPG).

[\[82\]](#)

ΜΔ 2184, **2243**, **2322**, 2390, 2408, **2514**, 4726.

[\[83\]](#)

Βλ. Kearsley σ. 89.

[\[84\]](#)

Βλ. Kearsley, σ. 87-93.

[\[85\]](#)

Βλ. . Λευκαντί I, πιν. 107, S 56 3 (SPG I). Λευκαντί III, Plates, πιν. 111 c (LPG-SPG).

[\[86\]](#)

Βλ. Kearsley σ. 94.

[\[87\]](#)

Βλ. Kearsley, σ. 128

[\[88\]](#)

Βλ. Λευκαντί I, Plates, πιν. 146, P 39β5 (SPG I), πιν. 102, S33 a (SPG II).

[\[89\]](#)

Βλ. Kearsley σ. 97.

[\[90\]](#)

Βλ. Λευκαντί I, Text, σελ. 298, εικ. 8, Η και I (SPG III). Λευκαντί I, Plates, πιν. 105, S 45-3, πιν. 108 S 59-2, πιν. 265, a -b, και πιν. 223 b (SPG II). Λευκαντί III, Pyre 14, 3, πιν. 111, g (SPG II-IIIa). Βλ. και Α. Αρχοντίδου,

Πρωτογεωμετρική Κεραμική από τη Χίο, Το Αιγαίο στην Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου, σ. 212, εικ. 11, σ. 213.

[91]

όπως και (λιγότερο) στο ΜΔ**2253**, μία από τις δύο στο ΜΔ **2248**, τρεις από τις τέσσερις στο ΜΔ **2301**, τουλάχιστον δύο από τις τέσσερις στο ΜΔ **2408**, μία από τις τέσσερις στο **2301**

[92]

Βλ. Kearsley σ. 89.

[93]

Βλ. Kearsley σ. 97.

[94]

Βλ. Kearsley σ. 100.

[95]

Βλ. Λευκαντί III, Pyre 14, 3, πίν. 111, g (SPG II-IIIa). Λευκαντί I, Plates, πιν. 32-1 (levelling material, SPG III), πιν. 102, S 33 2, πιν. 33 1 (levelling material, SPG III), πίν. 105 S 45-3, 107 S 56-3, 265 a-b. Λευκαντί III, πιν. 100, 14/1.

[96]

Βλ. Λευκαντί I, Text, σελ. 298, εικ. 8, Η (SPG III), 104-45/3, 31/4 (SPG I-II), 108-59/2. 109-59^α3.. Λευκαντί III, Plates, πιν. 265, d. , πίν. 110 και 111, g , Pyre 14, 3 (SPG II-IIIa). Πιν. 50, T 45/26. Πιν. 58, T. 51/10. Πιν. 82, T80/9.